

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Цифрові технології у сучасній дипломатії: від соціальних медіа до штучного інтелекту»

Виконала:

студентка 2-го курсу, групи УВ-61
другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
ОПП «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Тамбовцева А.В.

(прізвище, ім'я по батькові)

Керівник:

д.держ.упр., проф., Солових Віталій Павлович

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

Рецензент:

д.держ.упр., проф. Крюков Олексій Ігорович

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

ХАРКІВ – 2024 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	9
1.1. Еволюція концепції цифрової дипломатії та її теоретичні принципи..	9
1.2. Соціальні медіа як інструмент публічної дипломатії	15
1.3. Роль штучного інтелекту у трансформації дипломатії та міжнародних відносин.....	21
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИПЛОМАТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	32
2.1. Вплив соціальних медіа на міжнародний імідж держав на прикладі США та України.....	32
2.2. Цифрові інструменти для моніторингу дипломатичної діяльності....	37
2.3. . Цифрова дипломатія в міжнародних відносинах	43
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ІНТЕГРАЦІЇ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИПЛОМАТІЇ.....	51
3.1 Недоліки сучасних механізмів цифрової дипломатії.....	51
3.2. Роль інноваційних технологій і міжнародного співробітництва в розвитку цифрової дипломатії.....	58
3.3. Напрямки застосування штучного інтелекту у цифровій дипломатії	67
Висновки до розділу 3	71
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

EDMO – Європейська обсерваторія цифрових медіа (European Digital Media Observatory)

GDPR – Загальний регламент Європейського Союзу щодо захисту даних (General Data Protection Regulation)

NCSS – Національна стратегія кібербезпеки (National Cyber Security Strategy)

UN GGE – Групи урядових експертів ООН (United Nations Group of Governmental Experts)

НУО – Неурядові організації (Non-Governmental Organizations, NGOs)

МСЕ – Міжнародний союз електрозв'язку (International Telecommunication Union, ITU)

ООН – Організація Об'єднаних Націй (United Nations, UN)

ШІ – Штучний інтелект (Artificial Intelligence, AI)

ЄС – Європейський Союз (European Union, EU)

Будапештська конвенція – Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність (Budapest Convention on Cybercrime)

Рамкова програма з кібербезпеки МСЕ – Рамкова програма Міжнародного союзу електрозв'язку

ВСТУП

Актуальність теми. Цифрові технології сьогодні відіграють дуже важливу роль в сучасній дипломатії, ставши одним із головних чинників, що змінюють дипломатичний процес в цілому, створюючи нові можливості та виклики для гравців на міжнародній арені. Цифрові інструменти, такі як соціальні медіа та штучний інтелект активно використовуються урядами держав, міжнародними організаціями, дипломатами та політичними діячами для просування своїх політичних цілей та забезпечення ефективної комунікації в міжнародному просторі. Використання соціальних медіа у публічній дипломатії є дуже важливим інструментом, оскільки вони дають змогу політикам охопити більш ширшу аудиторію для підтримання відкритого діалогу із суспільством. Штучний інтелект в свою чергу є потужним інструментом, який можна використовувати для аналізу інформації, прогнозування подій та оптимізації дипломатичних стратегій. Це робить цифрові технології невід'ємним елементом сучасної дипломатії, надаючи їй гнучкості та оперативності у міжнародному середовищі.

У сучасних міжнародних відносинах цифрові технології є не тільки інструментом комунікації, а й важливим засобом формування іміджу держав на міжнародній арені, а також засобом впливу на громадську думку та просування національних інтересів. Революційна зміна цифрових технологій та розвиток нових цифрових платформ вимагає створення нових стратегій ефективного застосування технологій, щоб забезпечити інтереси та безпеку держав.

Ступінь вивченості теми. Дослідження про вплив технологій на міжнародні відносини розпочалися ще в кінці ХХ століття, коли інтернет і електронна пошта почали використовуватися в дипломатії як нові інструменти комунікації між державами. Проте лише в останні десятиліття цифрові технології, зокрема соціальні медіа, великі дані, кіберпростір та штучний інтелект, отримали широку популярність у дипломатичній практиці. Цей період характеризується активним розвитком нових підходів до ведення дипломатії, що дозволяють державам швидше реагувати на глобальні виклики, ефективно

використовувати міжнародні комунікаційні канали та впливати на світовий імідж.

Серед ключових авторів виділяється Корнеліу Бьола, який у своїх роботах, зокрема в «Digital Diplomacy: Theory and Practice,» розглядав вплив цифрових платформ, таких як Twitter і Facebook, на зовнішню політику та комунікацію між державами. Ця праця важлива, оскільки вона демонструє, як соціальні медіа можуть формувати міжнародний імідж держав і впливати на вирішення глобальних криз. Ще одним важливим дослідником є Ілан Манор, який у своїй книзі «The Digitalization of Public Diplomacy» визначав, як цифрові технології змінюють публічну дипломатію, акцентуючи увагу на активному залученні аудиторії через цифрові платформи. Роботи цих авторів, поряд із дослідженнями Ріордана С., Ван дер Міра В., та інших, формують фундамент для розуміння, як штучний інтелект і технології впливають на трансформацію дипломатії, сприяють міжнародній комунікації та змінюють підходи до прийняття рішень у міжнародних відносинах.

Важливим аспектом є дослідження використання соціальних мереж такими державними структурами, як міністерства закордонних справ, а також політичними лідерами для прямого контакту з громадськістю, дипломатами та міжнародними організаціями. Роль соціальних медіа у просуванні національних інтересів, залученні нових союзників та веденні інформаційних війн стала предметом дослідження багатьох вітчизняних та міжнародних експертів. Важливу увагу вчені також приділяють питанням кібердипломатії та кібербезпеки. Це включає аналіз заходів із забезпечення безпеки державних інформаційних ресурсів, а також міжнародних угод, що регулюють використання кіберпростору для ведення дипломатичних відносин. Зокрема, міжнародні угоди, такі як Будапештська конвенція про кіберзлочинність та інші механізми співпраці, покликані захищати країни від кіберзагроз і одночасно сприяти розвитку міжнародної співпраці в питаннях кібербезпеки. В цьому контексті багато вчених акцентують увагу на необхідності гармонізації

законодавчих ініціатив щодо кібербезпеки на міжнародному рівні, що є одним з основних елементів сучасної цифрової дипломатії.

Застосування штучного інтелекту (ШІ) в дипломатії також стає важливою темою наукових досліджень. Вчені вивчають, як штучний інтелект може бути використаний для прогнозування розвитку міжнародних відносин, опрацювання великого обсягу інформації, моделювання дій інших держав та оцінки потенційних наслідків дипломатичних рішень. Ураховуючи величезний обсяг даних, що генеруються в сучасному світі, ШІ може значно покращити процес прийняття рішень на рівні урядів, дозволяючи швидше і точніше реагувати на зміни в міжнародній ситуації.

Мета дипломної роботи з'ясувати напрямки трансформації міжнародних відносин під впливом цифрових технологій, а саме використання соціальних медіа та штучного інтелекту у дипломатичній діяльності.

Завданням роботи є

- з'ясувати зміст поняття «цифрова дипломатія»;
- визначити роль соціальних медіа як інструменту публічної дипломатії
- виявити вплив штучного інтелекту на трансформацію дипломатичних практик;
- розглянути практичні кейси використання цифрових технологій у дипломатії;
- охарактеризувати основні перспективи інтеграції цифрових технологій у сучасну дипломатичну практику.

Об'єктом дослідження є дипломатична діяльність в сучасних міжнародних відносинах.

Предметом дослідження є використання соціальних медіа та штучного інтелекту в сучасній дипломатії.

Теоретико-методологічна база дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження складають роботи вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі міжнародних відносин, цифрової дипломатії, соціальних медіа та кібербезпеки. Методологія дослідження включає порівняльний аналіз, контент-

аналіз публікацій у соціальних мережах, а також аналітичний підхід до вивчення застосування штучного інтелекту в дипломатії.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу складають наукові статті, монографії, звіти міжнародних організацій, а також дані з відкритих джерел і статистика щодо використання цифрових технологій в дипломатії.

Практичне значення отриманих результатів. Результати роботи можуть бути використані у діяльності дипломатичних установ та навчальному процесі кафедри міжнародних відносин ННІ «Каразинський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» та інших вищих навчальних закладів.

Апробація результатів. Результати магістерської роботи були апробовані на круглому столі «Стратегічні напрями зовнішньої політики та дипломатії країн світу».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків; містить 83 сторінки та 2 таблиці. Список джерел включає 60 найменувань, з них 55 – іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Еволюція концепції цифрової дипломатії та її теоретичні принципи

Дипломатія – це одне з найдавніших і найвитонченіших мистецтв у міждержавних відносинах, яке бере свій початок ще з давніх часів, коли вожді родових общин у період античності вже користувалися переговорами як засобом уникнення конфліктів. Саме слово «дипломатія» походить із грецької мови, що означає «документ, складений удвоє». В стародавній Греції тексти грамот для якогось послання писали на здвоєних дощечках, які називались «diploma». Пізніше з появою державності та міждержавних відносин, з'явилась потреба у захисті людей, які безпосередньо брали участь у дипломатичних перемовинах, що сприяло виникненню інституту дипломатичної недоторканності. Цей принцип став ключовим елементом дипломатичного права і залишається актуальним до сьогодні.

Отже інститут дипломатії вважається найстарішим у відносинах між державами, який виник з розвитком стосунків стародавніх країн, такими як Єгипет, Греція, Рим та інші. Особливо активно дипломатичні стосунки розвивались у стародавньому Єгипті, інститут переговорів, обмін посольствами та дипломатичне листування було завданням державної канцелярії з іноземних справ. Єгипет був також важливим місцем, щодо укладання одного з найвідоміших стародавніх дипломатичних документів, а саме листування і договір між фараоном Рамзесом II з царем хетів Хаттушилем III, укладений 1296 року до н.е. Договір відповідає основним вимогам дипломатії та має велике значення для міжнародного права. В цьому договорі йшлося про вирішення конфлікту та врегулювання відносин між двома великими державами мирним шляхом. Щодо форм міжнародних відносин (мирних та стабільних) то однією із найдавніших форм була «проксенія» у Греції, що означала гостинність. Конфлікти, які виникали між общинами вирішувалися за допомогою уповноважених послів. Кількісний склад посольства залежав від характеру та

важливості місії. Послам вручали інструкції, які визначали мету та завдання. Інструкції ці були написані на здвоєних дощечках, тобто «diploma». Однією з основних функцій грецьких послів було укладання міждержавних угод.

Оскільки в давнину не існувало чітко прописаних правил та норм щодо ведення перемовин, то укладання договорів залежало від конкретних обставин, бо посольства не мали статусу постійних установ, а права та обов'язки дипломатичних представників не були чітко визначені. Після того, як місії закінчувались – представники посольства повертались до своїх країн. У часи Стародавньої Греції зароджувалася багатостороння дипломатія, відома сьогодні як «конференційна дипломатія». Така дипломатія є інструментом здійснення зовнішньої політики між урядами та міжнародними урядовими та неурядовими організаціями у формі конференцій саме традиційному її прояві з конкретних питань та аспектів. Зараз зазвичай в таких конференціях мають право брати участь всі держави-члени, особливо, якщо це відбувається під егідою ООН або іншої організації. Невід'ємними елементами є велика кількість учасників, регламенту, структури та результатів після обговорення.

У період Римської імперії зовнішня політика та сама дипломатія зазнали змін, бо дипломатія перетворилась на службу чиновників, а посольськими справами займалась канцелярія імператора. Йому ж і належало права вирішувати такі питання, як укладання миру або оголошення війни та керування посольством.

Під час епохи Середньовіччя, коли держави вирішували все війнами та жорсткою боротьбою, почали формуватися національні інтереси та держави. Також свій значний вплив на дипломатію Середньовіччя відіграла церква. Папська дипломатія реалізовувала свою місію, спираючись на те, що папство володіло не лише релігійною, а й військовою владою. Церква мала у своєму розпорядженні власні території, силові структури, судові органи та церковний конгрес, де обговорювалися питання міжнародної політики. Якись час, коли в Європі квітла феодална роздробленість, дипломатія та дипломатичне право не сильно розвивались. Цей процес розвитку почався дещо пізніше, коли на мапі

з'явилися могутні феодальні монархії, такі як Франція, Іспанія, Англія та інші. Однак дипломатичний протокол нагадував етикет країн раннього Середньовіччя. Наприклад мовою дипломатії тоді вважалась латинська мова, а вірчі грамоти мали чітко встановлену форму та писались лише латиною.

Важливим етапом в розвитку дипломатії стала поява дипломатичних представництв. Вплив церкви на дипломатію поволі слабшав, а посади в посольствах займали професійні дипломати. Важливу роль зіграло укладання Вестфальського миру у 1648 році, якій заклав форму сучасної міжнародної системи. Цей договір завершив Тридцятирічну війну в Європі та встановив нові принципи міжнародних відносин, які мають свій вплив і на дипломатію сьогодні. Напевно найважливішим принципом, якій закріпив Вестфальський мир – це принцип суверенітету держави. Держави мали право здійснювати внутрішню політику без втручання інших держав. Також цей договір вважають початком системи багатосторонніх договорів, що зараз являється основою дипломатії. У XVI столітті у Франції формується прототип сучасного Міністерства закордонних справ, а в XVII столітті створюється Кабінетна рада або Таємна Рада, де діє посада секретаря із закордонних справ. Тим часом у Великій Британії в 1782 році запроваджується посада головного секретаря Його Королівської Величності у закордонних справах. Формується Міністерство закордонних справ, яке й сьогодні відоме як «Foreign Office». У XVIII столітті поступово встановлюються норми дипломатичного права, зокрема ті, що визначають привілеї та імунітети дипломатів. У минулому норми дипломатичного права забезпечували дипломатичним представникам іноземних держав імунітет від кримінальної, цивільної та адміністративної юрисдикції країни перебування. Важливим етапом у розвитку цих норм став Віденський конгрес 1815 року, на якому вперше спробували їх кодифікувати. Прийнятий Регламент закріпив принцип суверенної рівності держав, хоча на практиці він не завжди дотримувався дипломатами різних країн. З цього періоду дипломатична служба почала формуватися як окрема сфера державної служби у кожній країні. Під впливом різних інтересів, які представляють дипломатії окремих держав,

самі держави прагнуть розробляти міжнародні норми та створювати інституції для сприяння співпраці та забезпечення тривалого миру. У результаті цих зусиль виникають перші міжнародні організації. Новий етап у дипломатії ХХ століття розпочався з укладення Версальського договору 1919 року та створення Ліги Націй. Значущим кроком у її розвитку став Паризький мирний договір 1928 року, який забороняв війну як інструмент національної політики, проте, на жаль, не зміг запобігти початку Другої світової війни.

Після завершення Другої світової війни світовий порядок почав відчувати швидкий розвиток комунікаційних технологій, що стало передумовою для трансформації дипломатії. У процесі розвитку технологій, особливо протягом другої половини ХХ століття, міжнародні відносини та дипломатія набули нових форм. Поява інтернету змінила механізми та процеси комунікації між державами. Раніше важливою була саме особиста зустріч лідерів та дипломатів, коли зараз комунікація може здійснюватися на відстані. На фоні цих змін у ХХІ столітті виникає новий вид дипломатії, а саме цифрова дипломатія «e-diplomacy», яка використовує інструменти цифрових технологій для стабілізації міжнародних відносин та розв'язання глобальних проблем.

Отже, цифрова дипломатія це новий вид традиційної дипломатії перенесений у віртуальний світ. Це дії, які спрямовані на досягнення дипломатичних цілей за допомогою Інтернету, соціальних медіа та технологій загалом. Точного та чіткого визначення цифрової дипломатії нема, тому що вона має багато аспектів: від кібербезпеки до взаємодії у соціальних медіа. Сама концепція цифрової дипломатії або як її ще називають «віртуальної дипломатії» заключається в тому, що швидший обмін інформацією дозволяє дипломатам та політикам швидше реагувати на глобальні проблеми в режимі реального часу, взаємодіяти із населенням використовуючи соціальні медіа, а також мати можливість формувати імідж своєї держави у міжнародному інформаційному просторі. Сюди ж можна віднести засоби боротьби з дезінформацією, аналіз та моніторинг міжнародних процесів за допомогою цифрових платформ та кібербезпеку, яка також включає в себе багато інших аспектів.

Цифрова дипломатія відрізняється від традиційної у декількох засобах комунікації, а також застосуванні сучасних технологій. Традиційна дипломатія більше формується на офіційних та закритих каналах взаємодії, наприклад дипломатичні місії, офіційні візити, особисті переговори, письмові ноти та інше. Натомість цифрова дипломатія сформувала нові засоби політичної комунікації. Веб-сайти, електронні листи та соц.мережі почали виконувати роль невід'ємних інструментів для віртуальної дипломатії. За допомогою цього громадськість може бути залучена до дипломатичних процесів і отримувати миттєву інформацію. Це також є відмінністю між традиційною дипломатією та цифровою, аудиторії на яку розраховані ці види дипломатії різні. Традиційна дипломатії більше спрямована на комунікацію між урядами, дипломатами та політиками, коли цифрова дипломатія націлена на громадськість, ЗМІ та бізнес у цілому. Традиційна дипломатія є більш повільною, порівнюючи з цифровою, через офіційні протоколи та процедури, яких мають дотримуватись дипломати, в той час як цифрова дипломатія дозволяє політикам миттєво реагувати на проблеми та коментувати події. Цифрові платформи є новими інструментами впливу, через можливість залучення громадськості в дипломатичний процес та формування міжнародного іміджу держави. Цифрова дипломатія базується на відкритості для загального доступу.

Свою історію цифрова дипломатія почала в 1994 року у Швеції. Шведський прем'єр, Карл Більдт, надіслав перший в історії дипломатії електронний лист президенту США Біллу Клінтону. Тема цього першого електронного листа була пов'язана із скасуванням ембарго на торгівлю із В'єтнамом. Відповідь шведському політику надійшла через добу, що поклато початок новим політичним контактам через Інтернет. Тоді надсилання електронного листа було абсолютно новітньою технологією. Таке листування дало змогу швидко узгоджувати міжнародні документи та приймати рішення. Надсилання дипломатичних документів могло тривати тижні, тоді як використання електронної пошти значно скоротило цей процес. Тому виходить, що Швеція та США стали першими в світі країнами, які почали дипломатичне

спілкування електронним шляхом. Спочатку, так як це все було для всіх в новинку не існувало загальноприйнятих правил електронного спілкування. Звичайно згодом етикет електронного листування почав розвиватись [22].

Наступним кроком в історії формування цифрової дипломатії став розвиток веб-сайтів міністерствами закордонних справ, посольствами та делегаціями різних іноземних/міжнародних організацій. Саме у 2007 році Швеція була першою країною, яка запустила своє «посольство» в всевітню мережу Інтернет. Так усі бажаючі, хто хотів отримати інформацію про Швецію та її культури мали змогу переглянути їх веб-сайт. У 2011 році уряд США запустив «віртуальне посольство» в Ірані, щоб почати налагоджувати дипломатичні стосунки між країнами, які були розірвані ще в 1970х роках. Зараз практика створення веб-сайтів МЗС та інших установ є дуже розповсюдженою, соціальні медіа стали дуже важливим інструментом дипломатії. На сьогодні кількість віртуальних посольств складно підрахувати точно, але більшість країн обирають бути присутніми у цифровому просторі. Також держави активно ведуть свою діяльність через соціальні платформи для вирішення різних задач [10].

Швидкий доступ до інформації дуже змінив роль дипломатії, зробивши її більш прозорою та доступною для цивільного населення. Саме в цьому й полягає відмінність від класичної дипломатії, ширший доступ до інформації дає змогу взаємодіяти між організаціями та особами.

Основною метою використання цифрової дипломатії є в першу чергу бажання держав забезпечити внутрішню стабільність та безпеку, а також мати змогу просувати свої політичні цілі у зовнішній політиці.

Зараз в сучасному світі класичне визначення дипломатії полягає в управлінні міжнародними відносинами через переговорний процес, а також сукупність засобів та інструментів, що використовують дипломати для забезпечення дипломатичного процесу. Це визначення можна зустріти в Оксфордському словнику англійської мови. Дипломатія є частиною зовнішньої політики, і для дипломатів критично важливо мати здатність поєднувати

різноманітні навички для налагодження офіційних відносин між урядами незалежних країн. Дипломатія – це про діяльність, щодо вміння вести перемовини, підписання міжнародних актів та угод, а також представлення інтересів своєї держави на міжнародній арені. Вона спрямована на підтримку мирних відносин між країнами, вирішення конфліктів дипломатичним шляхом, а також просування політичних інтересів та економічну співпрацю.

Однак, з розвитком технологій і глобальною цифровізацією суспільства роль дипломатії зазнала суттєвих змін. Тепер для досягнення дипломатичних цілей політики та дипломати можуть використовувати не тільки традиційні методи взаємодії, але й також застосовувати сучасні цифрові інструменти для проведення перемовин, конференцій, підтримання міжнародних комунікацій та багато іншого.

1.2. Соціальні медіа як інструмент публічної дипломатії

Зараз публічна дипломатія відіграє важливу роль для країн, які прагнуть посилити свій вплив на думку міжнародної спільноти, а також посилити своє становище на міжнародній арені. Публічна дипломатія – це діяльність, котра спрямована на формування позитивного іміджу держав, а також просування своїх інтересів через міжнародну комунікацію із міжнародною спільнотою. Також це набір інструментів і методів, що використовуються в зовнішній політиці для реалізації стратегічних цілей держави. Вона охоплює діяльність як державних, так і недержавних акторів, які спрямовані на досягнення дипломатичних завдань через вплив на громадську думку в різних кутках світу. Це вплив на населення зарубіжних держав з метою змінити або підтримати політичні процеси та рішення в цих країнах. Публічна дипломатія є частиною концепції «м'якої влади», яка використовує культурні, політичні та соціальні фактори для реалізації зовнішньополітичних задач без застосування прямого примусу чи сили.

«М'яка влада» держави має три основні джерела: 1) цінності, що визначають внутрішній політичний порядок і соціальну структуру; 2) культура країни, що може стати привабливою для інших народів; 3) зовнішня політика, яка має бути зрозумілою та відкритою для міжнародної аудиторії. Завдання публічної дипломатії полягає у просуванні цих трьох аспектів, щоб зміцнити міжнародний імідж держави та створити сприятливі умови для реалізації її інтересів.

Для досягнення цих цілей використовуються три основні методи публічної дипломатії: перший – це комунікація з міжнародною аудиторією для пояснення зовнішньої політики, яка дає змогу створювати розуміння і підтримку зовнішніх ініціатив держави; другий – кампанії, які спрямовані на просування національного бренду, його культурних і соціальних досягнень; третій – реалізація проектів, орієнтованих на зміцнення рівноправних міждержавних відносин, що може включати обміни в галузі науки, культури та освіти.

Отже, публічна дипломатія є ключовим інструментом зовнішньої політики, який дає змогу державам активно впливати на своє міжнародне становище та створювати позитивний імідж. Вона включає в себе такі інструменти, як інформаційні проекти (що можуть бути схожі на пропаганду, але з більшою увагою до об'єктивності), освітні та культурні обміни, а також проекти в Інтернеті, що складають основу цифрової дипломатії. Ці методи допомагають створювати міцні міжнародні зв'язки, сприяють поширенню культури і цінностей держави, а також підтримують її зовнішньополітичні ініціативи.

Структура сучасної публічної дипломатії включає в себе низку важливих елементів, які, хоча і мають спільні риси з традиційними підходами, однак істотно адаптовані до вимог цифрового часу. Першим етапом є моніторинг і аналіз зворотного зв'язку від іноземної аудиторії, що дозволяє оцінити реакцію на опубліковану інформацію. Це включає в себе не лише кількість коментарів, вподобань та поширень у соц.мережах, алей й більш глибокий аналіз настроїв і

сприйняття контенту. Це дає змогу коригувати стратегії та вчасно реагувати на потенційні кризові ситуації або можливості для зміцнення іміджу держави.

Другим важливим елементом є проведення цілеспрямованих інформаційних кампаній, метою яких є формування позитивного іміджу країни. Це може включати різноманітні заходи, від публікацій у міжнародних медіа до участі в глобальних форумах і конференціях. Публічна дипломатія за допомогою таких кампаній намагається не тільки привернути увагу до національних досягнень, а й створити стійке уявлення про країну серед громадськості в інших країнах.

Одним важливим компонентом є культурна дипломатія, яка активно використовує сучасні цифрові технології для поширення інформації про культурну спадщину, мистецтво, наукові досягнення та інші елементи національної ідентичності. Соціальні мережі стають платформою для презентації культурних проєктів, що дозволяє досягти глобальної аудиторії та сприяти розвитку міжкультурного діалогу.

Публічна дипломатія активно використовує соціальні платформи для налагодження міцних зв'язків між іноземними громадянами та власними громадянами. Це дає можливість безпосередньо спілкуватися з міжнародною аудиторією, ділитися важливою інформацією та ініціативами, а також будувати мостики для співпраці в різних сферах. Платформи, такі як Facebook, Twitter, Zoom, Instagram і YouTube, стали ключовими інструментами для встановлення прямого зв'язку між урядами та громадянами з іншої країни, що дозволяє надавати своєчасну інформацію та реагувати на питання, що хвилюють іноземних користувачів [2].

Загалом, одними з найефективніших інструментів публічної дипломатії на сьогодні є соціальні медіа. Вони відіграють вирішальну роль у трансформації цифрової дипломатії, дозволяючи державам не тільки проводити традиційні дипломатичні заходи, але й досягати нових рівнів комунікації з міжнародною спільнотою. Соціальні медіа не лише швидко передають інформацію, але й

створюють нові можливості для взаємодії та формування іміджу країни в очах світової громадськості.

В загалом соціальні медіа змінюють традиційні підходи до дипломатії, створюючи нові можливості для дипломатичних діалогів. Використання соціальних медіа в дипломатії сприяє демократизації суспільства, оскільки інформація є загальнодоступною, а громадськість має змогу комунікувати із урядами в режимі реального часу.

Залучення соціальних мереж дуже сильно змінило характер дипломатичного спілкування. Соціальні мережі: «Facebook», «LinkedIn», «Twitter» стали дуже швидко новими інструментами для досягнення політичних цілей. Їхніми перевагами є можливість створення зв'язків із громадськістю. Цифрові платформи забезпечують повне глобальне охоплення та нові можливості для дипломатичних процесів. Завдяки ним можна швидко реагувати на актуальні події, пропонувати свою точку зору, а також вести діалог із міжнародною спільнотою. Так наприклад використання «Twitter» главами держав, прем'єр-міністрами, міністрами закордонних справ, а також дипломатами та іншими політичними діячами має суттєве значення для реалізації зовнішньої політики. «Twitter» дає змогу політичним діячам комунікувати із ЗМІ, журналістами, молоддю та із міжнародною аудиторією. В перше поняття «twitter-diplomacy» або «twiplomacy» з'явилося у 2011 році. Його запропонував Маттіас Люфкенс, дослідник, котрий тоді вивчав особливості використання дипломатії у соц.мережах. Першим політиком, який відкрив персональний акаунт у Twitter був президент США Барак Обама. Його акаунт було створено в березні 2007 році, як один з етапів його передвиборчої кампанії. Це стало важливою подією оскільки, він використовував цю платформу для спілкування із виборцями, залученням нової аудиторії, що стало важливим кроком у розвитку «твітер-дипломатії». До 2012 року більше 100 урядів різних держав приєднались до твіттеру та мали або офіційні, або персональні сторінки. Це становило майже 80% країн, що вказувало на стрімке зростання інтересу до використання нових каналів комунікації. Дослідження 2013 року показали, що

153 з 193 країн, що входять до ООН, мають офіційні аккаунти на платформі Twitter та зареєстровані на її веб-сайті. Станом на весну 2014 року до соц.мережі Твіттер доєдналось більш ніж 240 млн користувачів по всьому світі. . Ця тенденція і досі актуальна, з кожним днем все більше керівників урядів доєднуються до цієї мережі, щоб мати змогу контактувати із світом. Завдяки своєму функціоналу Твіттер є гарною платформою для звітності. Там можна додати допис з інформацією про різні міжнародні події (але короткий допис бо стоїть обмеження у 140 символів на допис), прокоментувати події та відстежувати активність інших користувачів. Зараз майже у всіх чинних лідерів держав є особисті акаунти в соц.мережах. Це дає змогу главам держав надавати інформацію про свою щоденну діяльність, а також враховувати думку багатьох в міжнародному просторі. Як каже експерт із соціальних медіа, Рафат Алі: «Twitter сприяє поширенню інформації у світі про внутрішньодержавні події, формуючи їхнє висвітлення західними ЗМІ».

Twitter активно використовується в дипломатії для різних цілей – від оголошень про двостороннє співробітництво між державами до привітань і менш формальних повідомлень. Завдяки своїй доступності та швидкості, Twitter став важливим інструментом для дипломатів, що дозволяє їм оперативно реагувати на події, обмінюватись офіційними заявами та комунікувати з громадськістю. Однак, як і будь-який інший інструмент, використання Twitter має як позитивні, так і потенційно негативні наслідки для зовнішньополітичних цілей.

З позитивних моментів варто зазначити, що Twitter дозволяє здійснювати більш ефективний обмін думками між політичними лідерами та цивільним населенням. Це значно полегшує комунікацію і дозволяє громадянам безпосередньо взаємодіяти з політичними діячами. Твіттер дає дипломатам можливість не тільки швидко поширювати інформацію, але й активно збирати дані, моніторити ситуацію та проводити аналіз, що дозволяє оперативно адаптуватися на зміну політичних чи економічних умов у світі. Це дозволяє країнам підтримувати актуальний імідж і своєчасно реагувати на міжнародні кризи чи конфлікти [16].

Проте існують і ризики, пов'язані з використанням Twitter у дипломатії. Одним із головних недоліків є можливість неправильного тлумачення повідомлень, які можуть бути сприйняті не так, як планувалося. Завдяки короткому формату і обмеженому контексту твітів, існує великий ризик того, що слова можуть бути витлумачені по-різному, що в свою чергу може призвести до дипломатичних непорозумінь або навіть конфліктів. Це особливо актуально державних діячів, чиї твіти можуть бути висвітлені та інтерпретовані в абсолютно різних контекстах іншими державами або ЗМІ.

Крім того, важливо пам'ятати, що все, що публікується в Інтернеті, залишається там назавжди. Це означає, що будь-які висловлювання, навіть якщо вони здаються безневинними на момент публікації, можуть бути використані проти авторів у майбутньому. Тому дипломати і політики повинні бути надзвичайно обережними і зваженими, перш ніж оприлюднювати будь-яку інформацію або давати коментарі через соціальні мережі. Враховуючи ці аспекти, використання Twitter в дипломатії вимагає ретельного управління ризиками та чіткої стратегії комунікації, щоб забезпечити максимальний позитивний ефект і мінімізувати негативні наслідки для зовнішньої політики [13,14].

Наприклад, у 2014 році президент Ірану Хасан Роухані видалив суперечливий твіт, який викликав значний інтерес з боку ЗМІ. У цьому повідомленні йшлося про те, що відносини Ірану зі світом базуються на його національних інтересах. Як приклад, президент навів Женевську тимчасову угоду щодо ядерної програми країни, заявивши, що вона демонструє: світ поступився перед волею іранського народу.

Профіль дипломатичного представника в соціальних мережах служить платформою для комунікації, зокрема з журналістами, дозволяючи їм швидко отримувати інформацію, коментарі, спростування чи домовлятися про інтерв'ю. На сьогодні Twitter часто стає основним джерелом новин і заяв іноземних лідерів [3].

Сполучені Штати активно заохочують своїх дипломатів та закордонні місії інтегрувати соціальні мережі, зокрема Twitter, як невід'ємну частину своєї щоденної роботи. Це дозволяє їм напряду взаємодіяти з аудиторією, яку вони хочуть залучити чи вплинути на неї, створюючи медіа-контент та поширюючи його через різні платформи соціальних мереж. Дипломати не лише публікують інформацію, але й активно взаємодіють із користувачами цих платформ, використовуючи медіа-логіку для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей.

Соціальні мережі стають важливим майданчиком для участі в глобальних дискусіях, дозволяючи дипломатам безпосередньо спілкуватися з громадянами інших країн. Це допомагає зміцнити дипломатичні та торговельні зв'язки, а також дає змогу коментувати важливі політичні події та ініціативи. Наприклад, через Twitter Сполучені Штати можуть активно коментувати свою зовнішню політику в таких регіонах, як Близький Схід та Північна Африка, намагаючись донести свою позицію до ширшої аудиторії, а також отримати миттєву зворотну реакцію [9,11,12].

Цей формат комунікації дозволяє американським дипломатам не лише поширювати офіційну інформацію, але й взаємодіяти з потенційними партнерами та громадськістю, що є важливим інструментом в рамках сучасної дипломатії. Такі підходи дозволяють дипломатичним місіям працювати прозоріше, гнучкіше й швидше відповідати на зміни в міжнародній ситуації, пропонуючи їм можливість безпосередньо впливати на міжнародну політику через відкриті канали комунікації [52,48].

1.3. Роль штучного інтелекту у трансформації дипломатії та міжнародних відносин

У сучасному світі діджиталізація зіграла дуже значну роль у формуванні нового дипломатичного процесу, нові технології значно змінюють міжнародні відносини, впливаючи на самі засоби комунікації між державами, міжнародними організаціями та іншими учасниками політичного суспільства. Цифровізація

дипломатії відкрила нові можливості для покращення комунікації між дипломатами та політиками, але в той самий час створила також нові виклики та загрози для дипломатичного спілкування у віртуальному середовищі, такі як дезінформація, кіберзагрози та хакерські атаки. Поява штучного інтелекту, а також обсяг великих даних докорінно змінюють підходи до традиційної дипломатії, сприяючи до швидких змін. Нові технології не лише удосконалюють дипломатичні інструменти, але й формують нові механізми впливу на світову політику, що робить їх невід'ємною частиною сучасних міжнародних відносин. Завдяки автоматизації процесів та загальному тренду цифровізації трансформуються методи пошуку й аналізу інформації. Модернізуються способи створення документів, оптимізуються процедури ухвалення рішень і збільшується різноманіття форматів для спілкування.

Штучний інтелект (ШІ) став важливим фактором трансформації дипломатії у сучасному світі, відкриваючи нові можливості для міжнародної взаємодії та переосмислюючи традиційні підходи до ведення міжнародних відносин. Його впровадження тісно пов'язане з інформаційною революцією, яка стала рушійною силою формування сучасного інформаційного суспільства. Остання хвиля цієї революції, викликана появою комп'ютерів і цифрових мереж, дала змогу зберігати, обробляти та передавати інформацію в глобальних масштабах майже в режимі реального часу. Це сприяло становленню нової галузі – інформаційної індустрії, яка виробляє технічні засоби, методи й технології для продукування знань і ефективної взаємодії. На перший погляд, дипломатія та штучний інтелект здаються контрастними сферами. Перша базується на традиціях та важливості міжособистісного спілкування, тоді як друга орієнтована на інновації, нестандартні підходи та домінування технічних засобів. Однак при глибшому аналізі можна помітити й схожість між ними, адже обидві сфери спрямовані на вирішення складних задач, оптимізацію процесів та досягнення ефективних результатів у сучасному світі.

В епоху технологічного прогресу взаємодія штучного інтелекту і дипломатії стала ключовою темою дискусій серед науковців, політиків і

практиків. Оскільки технології штучного інтелекту продовжують розвиватися кожного дня, їх вплив на міжнародні відносини та дипломатію стає все більш ваговим. Від впливу на процеси прийняття рішень до переформатування дипломатичних стратегій – ШІ має потенціал для революції в традиційних практиках у сфері дипломатії.

Популяризація технологій ШІ спричинило багато обговорень, щодо їх впливу на дипломатичні традиції та норми, а також устої влади в державах. В той час як інструменти штучного інтелекту удосконалюються з кожним днем, дипломати починають стикатись із новими проблемами, а саме адаптацією до нових способів взаємодії, намагаючись зберегти дипломатичні етику та дотримання міжнародних норм та стандартів. Крім того, розвиток систем управління штучним інтелектом став необхідним для вирішення проблем, пов'язаних з прозорістю, підзвітністю та відповідальним використанням ШІ в дипломатичній діяльності.

Але попри всі ці виклики та труднощі, ШІ дає змогу використовувати нові можливості для посилення дипломатичного спілкування, зміцнення співпраці між державами, а також вирішення глобальних проблем в новий спосіб. Дипломати мають змогу використовувати аналітику на основі штучного інтелекту, що в своє чергу допомагає розуміти складні геополітичні проблеми, з якими стикається міжнародна спільнота та визначати дипломатичні стратегії для усунення цих проблем.

Досліджуючи дипломатичні відносини в епоху штучного інтелекту, необхідно враховувати, що ці відносини постійно змінюються, оскільки технології розвиваються надзвичайно швидко. Для дипломатів важливо не лише освоювати новітні технології, а й адаптуватися до цієї безперервної трансформації, оскільки інновації в сфері штучного інтелекту відкривають нові можливості, але й піднімають важливі питання безпеки, етики та регулювання. Штучний інтелект може бути потужним інструментом для ефективнішої дипломатії, допомагаючи в аналізі даних, прогнозуванні подій, автоматизації процесів та персоналізації взаємодії з іншими країнами.

Однак, використовуючи ці можливості, дипломати мають бути обережними і усвідомлювати потенційні ризики, які виникають через зловживання технологіями чи невиправдану автоматизацію процесів. Технології, хоча й здатні значно покращити ефективність дипломатичних зусиль, потребують нагляду та постійного перегляду, щоб уникнути негативних наслідків, таких як порушення конфіденційності чи маніпуляція інформацією. У цьому контексті важливо, щоб дипломати не лише використовували штучний інтелект для досягнення зовнішньополітичних цілей, але й робили це відповідально, зважаючи на етичні норми та правила, які повинні гарантувати, що технології служать на благо суспільства.

Сам термін «штучний інтелект» охоплює цілу низку передових методів машинного навчання, що застосовуються для виконання різних завдань, включаючи класифікацію, генерацію та прогнозування. Хоча нещодавні дослідження вивчали застосування аналітичних інструментів на основі ШІ у прийнятті рішень у кризових ситуаціях, важливе питання залишається відкритим: Чи можуть методи ШІ підвищити ефективність обробки інформації та надати стратегічні висновки, що виходять за рамки традиційних засобів? Прикладів застосування ШІ в дипломатії під час криз дуже багато. Від допомоги в дипломатичних переговорах щодо розбудови миру і безпеки до полегшення планування розподілу ресурсів під час пандемій - інструменти зі штучним інтелектом продемонстрували багатообіцяючу здатність удосконалювати процеси прийняття рішень. Крім того, інтеграція нетрадиційних джерел даних, зокрема соціальні мережі, супутникові знімки і дані мобільних телефонів, ще більше збагатила завдання ситуаційної обізнаності.

Дипломати готують широкий спектр текстів, серед яких офіційні документи дипломатичного листування: вербальні ноти, меморандуми, пам'ятні записки та інші, до внутрішніх службових і доповідних записок, що призначені для обміну інформацією між різними підрозділами та міністерствами. У сучасних умовах, поряд з традиційними формами комунікації, дипломати активно вивчають соціальні мережі, де вони готують публікації, що відповідають

стратегічним цілям держави та визначаються заздалегідь розробленими контент-планами. Оскільки швидкість та ефективність комунікації набувають все більшого значення, інструменти на кшталт ChatGPT і подібні технології стають все більш популярними у дипломатії. Вони можуть допомогти дипломатам генерувати тексти для різноманітних цілей, як частково, так і повністю, що значно спрощує підготовку документів і дозволяє зекономити час, залишаючи дипломатам більше можливостей для аналізу і стратегічного планування. Ці технології стають важливим інструментом у дипломатичному арсеналі, допомагаючи ефективно комунікувати в умовах, коли швидкість і точність є критичними для досягнення зовнішньополітичних цілей. У випадках, коли документ вимагає високої специфікації знань, відображає державну політику або має чітко визначену структуру, штучний інтелект може лише підготувати чернетку або базову версію тексту. Крім того, багато дипломатичних документів мають глибокий зміст, який відображає дипломатичні нюанси та тонкощі, що наразі залишаються поза межами можливостей ШІ для їх повного розуміння та втілення.

Впровадження цифрових технологій та зростання впливу громадської думки на політичні процеси держав призвели до трансформації традиційної дипломатії, створивши умови для використання штучного інтелекту. Сучасні дипломати вже активно застосовують технології, які не були спеціально створені для дипломатії, але ефективно виконують завдання, що виникають у процесі роботи. Водночас, нещодавно з'явилися технології ШІ, які повністю адаптовані для дипломатичних та зовнішньополітичних цілей. Прикладом є інструмент DiploGPT, який за допомогою контент-аналізу може генерувати звіти та аналізувати дебати, як це сталося під час відкритих дебатів Ради Безпеки ООН 3 травня 2023 року. Ця система змогла створити звіт, узагальнивши виступи, та визначити важливі питання, на які були дані відповіді. Крім того, були узагальнені основні аргументи, пропозиції та ключові тези кожної з учасників дебатів у вигляді списків. Це свідчить про те, що кількість подібних технологій ШІ, а також плагінів, що розширюють функціональність наявних інструментів,

що застосовуються в дипломатії та зовнішній політиці, зростатиме. Вони дозволяють автоматизувати виконання складних завдань, пов'язаних з аналізом і обробкою даних у цій сфері.

Незважаючи на досягнення, у сфері дипломатії залишаються виклики, які потребують особливої уваги з боку спільноти, що займається питаннями штучного інтелекту та його застосування у дипломатії. По-перше, під час кризових ситуацій рішення часто доводиться приймати на основі обмеженої або неповної інформації, що ускладнюється наявністю навмисної дезінформації чи прихованих даних. Це підкреслює необхідність використання інструментів штучного інтелекту задля точного аналізу, оцінки та візуалізації рівня невизначеності у їхніх результатах [18,19,20].

По-друге, у процесі прийняття рішень під час криз, які нерідко впливають на людські життя та засоби до існування, важливо забезпечити, щоб прогнози та рекомендації, створені штучним інтелектом, були зрозумілими, прозорими та надійно захищеними від несанкціонованого доступу.

По-третє, складність дипломатичного процесу, зумовлена культурними відмінностями та ціннісними судженнями, вимагає розробки методів навчання штучного інтелекту, здатних ефективно інтегрувати галузеві знання та досвід. Крім того, багатогранність дипломатичних інтересів під час криз спричиняє глибоку недовіру та можливості для стратегічного маніпулювання інформацією, що особливо актуально в контексті дезінформаційних кампаній на платформах соціальних мереж. Подолання цих викликів потребує узгоджених зусиль дипломатів, політиків і технологів для максимального використання можливостей штучного інтелекту, водночас мінімізуючи ризики, пов'язані з його застосуванням.

ШІ базується на алгоритмах машинного навчання, обробці великих даних і нейронних мережах. Його здатність аналізувати величезні обсяги інформації та визначати приховані закономірності відкриває нові перспективи та можливості для дипломатії. Завдяки цим інструментам зараз можливо швидко обробляти дані з різних джерел: соціальні медіа, різні новини та офіційні документи, що

забезпечують прийняття рішень, які обґрунтовані стратегічно. Роль ШІ в управлінні глобальними процесами набуває все більшого значення, роблячи його незамінним інструментом сучасної дипломатії, оскільки інформація визначає якість життя і розвиток суспільства [23,21].

ШІ активно використовується для автоматизації звичайних завдань, таких як переклад документів, аналіз текстів або відслідковування громадської думки. Так наприклад, автоматизовані системи перекладу допомагають дипломатам долати мовні бар'єри, сприяючи кращому взаєморозумінню між сторонами. Крім того, чат-боти, створені на базі ШІ, дають змогу урядам і міжнародним організаціям підтримувати постійний зв'язок з громадянами та іноземною аудиторією, надаючи оперативні відповіді на питання та поширюючи інформацію про політичні позиції чи культурні події. Такі чат-боти працюють на основі технологій обробки природної мови і відповідають вимогам складних систем штучного інтелекту. Їх основні функції включають створення текстових матеріалів, надання консультацій, візуалізацію даних і переклад. Результати цих завдань можуть бути використані як основа для ухвалення зовнішньополітичних рішень. Чат-боти виконують роль віртуальних асистентів, пропонуючи консультації через веб-сайти, соціальні мережі або месенджери, де вони надають інформаційну підтримку та відповідають на запити користувачів.

Однією з ключових ролей штучного інтелекту в дипломатії є здатність аналізувати великі обсяги даних (big data), що дає дипломатам можливість здійснювати прогнозування можливих криз, виявляти основні тенденції у міжнародних відносинах й оцінювати ефективність різних дипломатичних стратегій. Збір і аналіз інформації дозволяють краще розуміти динаміку міжнародних подій і допомагають у прийнятті виважених рішень. Основна мета цієї діяльності полягає в забезпеченні національних інтересів в умовах глобального співробітництва, захищати інформаційні зв'язки з іншими країнами, донести свою позицію на міжнародній арені та отримувати актуальні дані про ситуацію в інших країнах.

Особливу роль у цій діяльності відіграє обмін міжнародною інформацією між різними суб'єктами міжнародних відносин, такими як держави, суспільні групи та окремі особи. З точки зору зовнішньополітичної діяльності, сучасні технології дозволяють значно підвищити ефективність дипломатичних комунікацій і зменшити ризики, пов'язані з недостовірною інформацією.

Ще однією важливою функцією роботи ШІ є виявлення дезінформації та інформаційних загроз. У світі, де інформаційний простір стає все більш глобалізованим і динамічним, такі інструменти стають необхідними для забезпечення національної безпеки та стабільності міжнародних відносин. Сучасні алгоритми можуть ефективно ідентифікувати фейкові новини, розпізнавати маніпуляції в медіа та визначати упереджене висвітлення подій. Вони також допомагають створювати дієві стратегії протидії пропаганді та інформаційним атакам, що підвищує безпеку дипломатичних процесів і дозволяє державам більш ефективно захищати свої інтереси на міжнародній арені. Такий підхід є надзвичайно важливим для збереження стабільності у міжнародних відносинах і підтримання довіри між країнами.

Нові умови інформаційного суспільства суттєво впливають не лише на внутрішню політику країн з різним рівнем розвитку, але й на їхні відносини між собою, діяльність міжнародних організацій, громадських рухів, фінансових інститутів, злочинних угруповань і навіть окремих індивідів. Це спричиняє зміни у предметі міжнародних відносин і методах їх реалізації, що робить неможливим повне розуміння сучасних міжнародних процесів без врахування впливу інформаційних технологій. Такий кардинальний вплив повинен відобразитись у процесах прийняття зовнішньополітичних рішень.

Сучасні технології значно прискорюють динамізм міжнародних відносин і роблять їх більш непередбачуваними. Вони також змінюють національні економіки, роблячи їх чутливими до глобальних процесів, що значно ускладнює контроль за інформаційними потоками з боку урядів. Більшість країн зараз шукають нові механізми, щоб адаптуватися до цих змін, базуючись на різних стратегіях, зокрема, з огляду на технологічні інновації.

Сполучені Штати, наприклад, впевнені, що інформаційне суспільство стало реальністю, і для них важливо максимально скористатися наслідками інформаційної революції як на внутрішньому рівні, так і на глобальній арені. Водночас країни Західної Європи намагаються збалансувати технологічні досягнення збереженням своїх культурних та суспільних цінностей, орієнтуючись на отримання економічної вигоди. У країнах Азійсько-Тихоокеанського регіону інформаційна революція, насамперед, розглядається як можливість для економічного зростання та виходу на світові ринки в інформаційно-технологічному сегменті.

Натомість на Близькому Сході правлячі еліти проявляють занепокоєння щодо потенційного впливу інформаційних технологій на населення. Як показали останні роки, ці побоювання мають підстави, адже швидкий розвиток інформаційних технологій може не тільки змінити економічну ситуацію, але й мати соціальні та політичні наслідки для стабільності регіону.

Висновки до розділу 1

Широке розповсюдження Інтернету та стрімкий розвиток технологій докорінно змінили способи налагодження зв'язків між країнами, трансформували підходи до дипломатичної діяльності. Цифрові технології стали невід'ємною частиною сучасної дипломатії, впливаючи не лише на методи її реалізації, а й на її фундаментальні принципи. Аналіз еволюції концепції цифрової дипломатії свідчить про поступову зміну акцентів у міжнародних відносинах – від використання традиційних каналів комунікації до інтеграції цифрових платформ, які забезпечують швидкість, ефективність і глобальний доступ.

Одним із ключових чинників зростання ролі цифрових технологій у дипломатії є розвиток цифрової економіки. Сьогодні цифрова торгівля, транскордонна електронна комерція, передача даних і пов'язана з ними регуляція стають визначальними для економічного розвитку країн. Водночас

суперечки щодо конфіденційності даних, кібербезпеки та регуляторних підходів до цифрової торгівлі формують нові виклики для дипломатів. Уряди змушені створювати механізми для врегулювання цифрових потоків, одночасно балансує між забезпеченням економічної вигоди та захистом національних інтересів.

Цифрові технології також радикально змінили способи комунікації між урядами, організаціями та громадянами. Соціальні мережі стали ключовим інструментом публічної дипломатії, дозволяючи не лише просувати національні інтереси, а й забезпечувати швидкий обмін інформацією з міжнародною спільнотою. Наприклад, платформи на кшталт Twitter або Facebook використовуються для публічного оголошення дипломатичних ініціатив, реагування на кризові ситуації чи спростування дезінформації. Однак із цим виникають і ризики: соціальні медіа нерідко стають платформою для деструктивного впливу, таких як інформаційні кампанії, спрямовані на маніпулювання громадською думкою або втручання у внутрішню політику інших держав.

Окрему увагу привертає поява кібердипломатії як нової сфери міжнародних відносин. Вона охоплює питання управління кіберпростором, розробки міжнародних норм поведінки в цифровій сфері та співпраці в боротьбі з кіберзагрозами. Країни стикаються з такими викликами, як кібертероризм, кібервійна, кібершпигунство та інформаційні атаки, які здатні завдати значної шкоди як національній, так і глобальній безпеці. У відповідь дипломати працюють над встановленням спільних стандартів у кіберсфері, щоб уникнути ескалації конфліктів і забезпечити безпеку глобальних цифрових мереж.

Водночас розвиток цифрових технологій породжує нові етичні дилеми. Зростаюче використання великих даних і штучного інтелекту в дипломатії ставить питання про захист приватності та дотримання прав людини. Держави мають знайти баланс між забезпеченням заходів національної безпеки й повагою до особистих даних громадян. Наприклад, технології штучного інтелекту активно застосовуються для прогнозування кризових ситуацій, аналізу

громадської думки та розробки дипломатичних стратегій, однак їхнє впровадження потребує прозорих правил і стандартів, які запобігатимуть зловживанням.

Штучний інтелект також відіграє важливу роль у трансформації дипломатії. Завдяки алгоритмам обробки великих обсягів даних він дозволяє дипломатам краще розуміти контексти міжнародних відносин, передбачати ризики та протидіяти дезінформації. Наприклад, інструменти AI можуть виявляти фейкові новини або розпізнавати маніпулятивний контент, що дає можливість швидко реагувати на загрози інформаційній безпеці. У цьому контексті штучний інтелект не лише підсилює здатність дипломатів до оперативних дій, а й формує новий стандарт ефективності у прийнятті зовнішньополітичних рішень [28, 29, 30].

Інформаційна війна, як одна з ключових загроз цифрової епохи, стала предметом активного обговорення у дипломатичних колах. Використання дезінформаційних кампаній, маніпуляція фактами та поширення неправдивої інформації спричиняють суттєву напругу між країнами. Без належної уваги до кібердипломатії та розробки спільних механізмів протидії таким загрозам дипломатичні відносини можуть зазнати серйозних випробувань.

Загалом цифрові технології виступають одночасно інструментом і викликом у сучасній дипломатії. Вони відкривають нові можливості для взаємодії між країнами, сприяють більшій відкритості й прозорості, але водночас створюють значні ризики для національної та міжнародної безпеки. У цьому контексті саме адаптація до нових реалій і створення ефективних механізмів управління цифровим середовищем визначатимуть успішність дипломатичних стратегій у майбутньому.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИПЛОМАТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Вплив соціальних медіа на міжнародний імідж держав на прикладі США та України

Після «арабської весни» 2011 року уряд США почав активно використовувати Інтернет та соціальні мережі як стратегічний інструмент для просування свого порядку денного на глобальному рівні. Події в країнах Близького Сходу та Північної Африки продемонстрували силу цифрових платформ у мобілізації громадян, поширенні ідей та впливі на політичні процеси. У цьому контексті Державний департамент США усвідомив необхідність бути лідером у цифровій дипломатії, використовуючи соціальні мережі для швидкого поширення своїх повідомлень, взаємодії з різними аудиторіями та формування сприятливого іміджу країни за кордоном.

Зокрема, увага була спрямована на те, щоб за допомогою цифрових інструментів виявляти ключові соціальні та політичні тренди раніше, ніж вони стануть загальновідомими, і таким чином передбачати й реагувати на революційні події до їх широкого розголосу. Це дозволяє не лише формувати політичні меседжі, але й створювати стратегічні комунікації, здатні впливати на громадську думку та політичні процеси. Використання Інтернету та соціальних мереж урядом США стало не лише методом пропаганди демократії, але й ефективним інструментом для оцінки ризиків та прогнозування можливих криз у міжнародних відносинах [43].

Таким чином, соц. мережі стали не тільки платформою для комунікації, але й засобом отримання розвідувальної інформації, аналізу настроїв населення у різних країнах та оперативного реагування на глобальні виклики. Уряд США використовує ці технології, щоб активно взаємодіяти з громадянами, впливати на ключові групи населення та забезпечувати лідерство в інформаційному просторі.

Зараз соціальні медіа відіграють дуже важливу роль для формування міжнародного іміджу держав, вони стали ключовими інструментами, оскільки

вони дозволяють дуже швидко комунікувати із міжнародною спільнотою та реагувати на глобальні проблеми в режимі реального часу. Використовуючи різні цифрові платформи, такі як: Twitter, Facebook, Instagram держави можуть миттєво реагувати на глобальні кризи та події, висловлювати свою думку та офіційну позицію, також привертати увагу до важливих проблем та просувати свої політичні інтереси на міжнародній арені. Уряди держав можуть ефективно використовувати міжнародну спільноту, посилювати міжнародний імідж країни та також впливати на інформаційний простір, що сприяє посиленню довіри до певних держав у світі.

Якщо публічна дипломатія стала ефективним інструментом для уряду Сполучених Штатів, то використання нових медіа в американській публічній дипломатії стало звичайною практикою. Державний департамент пройшов процес цифровізації, під час якого використовували нові підходи, методи та концепції публічної дипломатії.

Міжнародний імідж держав на світовій арені є дуже важливим, оскільки це впливає на обсяги інвестицій в країну, а також на розвиток туризму та міжнародну торгівлю. Уряд США витрачає значну частку бюджету на цей аспект зовнішньої політики, а саме 1,4 млрд дол. Завдяки цьому цифрова дипломатія стала одним із ключових елементів зовнішньої політики США, яка спрямована не лише на просування національних інтересів, але й на побудову довіри між країною та міжнародною аудиторією [17, 18].

Державний департамент Сполучених Штатів називають лідером цифрової дипломатії, і він вважає її державним мистецтвом XXI століття. Сьогодні цифрова дипломатія відображає прагнення уряду США використати свою технологічну перевагу та відповідає на стрімке зростання кількості користувачів в Інтернеті. Взаємодія стала опорою та керівним принципом зовнішньої політики США, а стратегія взаємодії визначається як зусилля щодо залучення, інформування та переконання іноземної громадськості для просування національних інтересів США.

Використання соціальних медіа, таких як Twitter, Facebook, Instagram і YouTube, дозволяє уряду США створювати та підтримувати постійний діалог із міжнародною спільнотою. Наприклад, під час пандемії COVID-19 Державний департамент активно поширював інформацію про заходи безпеки, медичну допомогу та підтримку інших країн, що сприяло формуванню іміджу США як держави, яка турбується про глобальне благополуччя. Крім того, США активно використовують соціальні медіа для протидії дезінформації та боротьби з пропагандою, поширюючи перевірену інформацію та спростовуючи фейки.

Одним із найбільш помітних прикладів застосування цифрової дипломатії стала діяльність американських посольств, які через свої офіційні сторінки у соціальних мережах комунікують із місцевим населенням у різних країнах. Такі кампанії, як #ExchangeOurWorld або #AmericanSpaces, допомагають популяризувати американську культуру, освіту та можливості для міжнародного співробітництва. Крім того, через ці платформи уряд США організовує онлайн-дискусії, трансляції та форуми, які залучають іноземну аудиторію до обговорення глобальних питань, таких як кліматичні зміни, права людини та інновації [36, 38].

Завдяки використанню соціальних медіа уряд США ефективно комунікує із іноземною аудиторією, формуючи позитивний міжнародний імідж та зміцнюючи підтримку на міжнародній арені. У кризових ситуаціях, таких як військові конфлікти чи стихійні лиха, США використовують соцмережі для підтримання прямого зв'язку з іноземними спільнотами, пояснюючи свої дії та політику. Це сприяє формуванню іміджу країни як прозорої, відкритої до діалогу та готової швидко реагувати на глобальні виклики [12, 19].

Соціальні медіа також стали ефективним інструментом для підтримки освітніх ініціатив та культурної дипломатії. Наприклад, кампанії, пов'язані з програмами обміну, такими як Fulbright або FLEX, просуваються через онлайн-платформи, допомагаючи залучати молодь з усього світу до участі в освітніх програмах, що фінансуються урядом США. Такі заходи підсилюють позитивний імідж США як лідера у сфері освіти, інновацій та міжнародного співробітництва.

Таким чином, використання нових медіа в публічній дипломатії США не тільки забезпечує оперативність та широкий охоп, але й сприяє побудові довіри та підтримки серед іноземної аудиторії. Цей підхід став важливим елементом зовнішньої політики, який дозволяє Сполученим Штатам зберігати свої лідерські позиції у світі та ефективно відповідати на виклики глобалізації [37].

Щодо міжнародного іміджу України то наша держава поклала багато зусиль для просування нашої країни як бренду. Маючи багатий культурний спадок та глибоко вкорінену історію, Україна завжди мала потенціал стати значним гравцем на міжнародній арені. Однак до 2022 року було вжито чимало заходів для зміцнення національного бренду та підвищення впізнаваності країни у світі. Підвищення обізнаності про Україну призвело до визнання її як важливого міжнародного учасника. Країна опинилася в центрі уваги світових лідерів, які висловлювали свою підтримку українському народу. Важливу роль у цьому процесі відіграли активні дипломатичні зусилля (Офіс Президента), спрямовані на зміцнення міжнародних альянсів та мобілізацію підтримки в боротьбі з агресором. Важливим аспектом стало активне використання соціальних медіа, особливо з 2014 року, що допомогло сформувати нову модель комунікації та зміцнити імідж України як країни, що підтримує європейські цінності та сприяє демократичному розвитку. У цьому випадку соціальні медіа стали не лише інструментом публічної дипломатії, а й засобом інформаційного впливу, який допомагає Україні здобути союзників, підтримати громадську думку за кордоном і протистояти дезінформації. Значна увага була приділена популяризації української культури, історії, та стратегічно важливим подіям, що мали на меті утвердження образу України як сильної та незалежної держави. Наприклад, проекти на кшталт UkraineNOW, виступи українських артистів на міжнародній арені та активне використання хештегів, таких як #StandWithUkraine, під час повномасштабної агресії, стали потужними елементами формування позитивного іміджу країни [2,3,4,5].

Суттєвою частиною дипломатичних зусиль стали меседжі, які поширювалися через офіційні облікові записи державних установ у Twitter,

Facebook, Instagram та інших платформах. Президент України, міністри та дипломати активно взаємодіяли з громадськістю й міжнародними лідерами в онлайн, використовуючи соціальні мережі для оперативного реагування на виклики та демонстрації єдності країни. Зокрема, Володимир Зеленський став одним із найвпізнаваніших лідерів у світі завдяки своїй відкритій та щирій комунікації у соціальних мережах, яка отримала широкий резонанс серед міжнародної аудиторії.

Зростання ролі цифрової дипломатії також вплинуло на здатність України протистояти інформаційним атакам та дезінформації. За допомогою партнерств із міжнародними платформами та громадськими ініціативами Україна успішно реалізувала кампанії, спрямовані на боротьбу з фейками, що поширювалися противником. Наприклад, проєкт StopFake та інші подібні ініціативи стали важливими інструментами захисту національних інтересів в інформаційному просторі.

Таким чином, соціальні медіа стали багатофункціональним засобом для підсилення міжнародного іміджу України. Загалом можна не лише розширити підтримку серед закордонної аудиторії, але й показати Україну як країну, що здатна протистояти зовнішнім викликам, інтегруючись до глобального інформаційного простору та зміцнюючи свою позицію як невід’ємної частини європейської організації. [1, 2, 3].

США та Україна використовують соціальні медіа для реалізації своїх зовнішньополітичних цілей, але їхні підходи та акценти відрізняються. Нижче наведено (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Порівняльна таблиця використання соц.медіа США та Україною,

Критерій	США	Україна
Основні цілі	просування демократичних цінностей, боротьба з міжнародним тероризмом та глобальними викликами	просування інтересів держави на світову спільноту, залучення міжнародної допомоги у

		війні та боротьба із дезінформацією
Платформи для використання	Twitter, Facebook, Instagram, LinkedIn, YouTube	Twitter, Facebook, Telegram, Instagram, TikTok.
Особливості контенту	Офіційні заяви, аналітичні публікації, просування американських інтересів	Емоційні відеозвернення, фото/відео звіти
Цільова аудиторія	Міжнародні організації, громадяни США, лідери думок	Міжнародна спільнота, українські громадяни, лідери іноземних урядів
Приклади	Кампанія #DemocracySummit, ініціативи для просування демократичних цінностей	Кампанія #StandWithUkraine, ініціативи для підтримки ЗСУ та України під час війни
Оцінка ефективності	Висока ефективність: вплив на глобальну аудиторію, підтримка іміджу демократичної держави	Висока ефективність: підтримка міжнародної спільноти, посилення міжнародного іміджу України

Отже, аналіз прикладів США та України показує, що соціальні медіа стали важливими для формування міжнародного іміджу держави, підсилюючи її позиції в глобальному інформаційному просторі. Ці платформи допомагають не лише досягти широкої аудиторії, але й оперативно реагувати на зміни в міжнародному середовищі, тим самим впливаючи на ставлення міжнародної спільноти та підтримуючи національні інтереси.

2.2. Цифрові інструменти для моніторингу дипломатичної діяльності

Цифрові інструменти стали важливим елементом у дипломатичній діяльності, оскільки вони дозволяють державам швидко реагувати на події в міжнародному середовищі, а також забезпечувати ефективну комунікацію та взаємодію з міжнародною аудиторією. У контексті сучасних викликів, таких як дезінформація та інформаційні війни, моніторинг інформаційного простору стає дуже важливим. Адже зараз з стрімким розвитком цифрових технологій проблема дезінформації постає дуже гостро. Держави та міжнародні організації повинні активно використовувати цифрові інструменти для виявлення, аналізу

та протидії дезінформаційним кампаніям, які можуть загрожувати національним інтересам і безпеці різних країн. Актуальність цього питання зростає в умовах глобалізації, де інформація швидко поширюється через соціальні медіа та інші цифрові платформи. Появлення нових технологій таких як штучний інтелект дозволяє дипломатам та політичним діячам отримати більш систематизовану та актуальну інформацію, що впливає на формування стратегій у боротьбі із дезінформацією [13].

Завдяки технологіям штучного інтелекту, що здатні здійснювати автоматизований аналіз великих масивів даних, з'являється можливість не тільки оперативно реагувати на інформаційні загрози, але й передбачати потенційні кризи, допомагаючи приймати рішення на основі найбільш актуальної та перевіреної інформації. Це особливо важливо в умовах, коли швидкість реагування може вплинути на результат дипломатичних ініціатив та стратегій. Таким чином, використання цифрових інструментів у боротьбі з дезінформацією та моніторингу дипломатичної діяльності є необхідною умовою для ефективної сучасної дипломатії в глобалізованому інформаційному середовищі.

Щоб ефективно аналізувати інформацію, фахівці використовують аналітичні платформи, такі як Google Analytics та Brandwatch, які дозволяють зібрати та аналізувати дані, що поширюються через різноманітні цифрові канали. Вони також допомагають оцінити ефективність комунікаційних стратегій, виявити соціальні настрої, а також вчасно прореагувати на зміни у громадській думці. Google Analytics дозволяє відстежувати трафік на сайтах, оцінювати поведінку користувачів, визначати популярність окремих матеріалів, а також аналізувати взаємодію аудиторії з цифровим контентом. Це дає можливість дипломатам і урядовим установам зрозуміти, як сприймається їхній контент, які теми викликають найбільший інтерес, а також виявляти будь-які потенційні кризи, що виникають через неправдиву інформацію або маніпуляції. Інструменти, такі як Brandwatch, пропонують більш глибоке розуміння соціальних настроїв, аналізуючи мільйони публікацій у соціальних мережах, форумах та новинних платформах у реальному часі. Вони дають можливість

виявляти тренди, аналізувати згадки брендів або політичних тем, а також відстежувати зміну настроїв серед громадськості [32,33].

Крім того, ці платформи допомагають оцінювати ефективність комунікаційних стратегій, даючи змогу визначити, чи досягнуто бажаного результату від інформаційних кампаній або дипломатичних ініціатив. За допомогою аналітики можна зрозуміти, як змінилася реакція громадськості після проведення певних заходів, чи сприймається меседж як достовірний та надійний, а також чи був досягнутий бажаний ефект в контексті формування громадської думки. Точність і швидкість таких платформ дозволяють дипломатам вчасно реагувати на зміни у ситуації, коригувати свої повідомлення та забезпечити відповідну комунікацію з міжнародною аудиторією, тим самим зміцнюючи репутацію країни та її інтереси на глобальній арені.

Соціальні медіа, зокрема Twitter, Facebook та Instagram, в свою чергу стали важливими інструментами для моніторингу дипломатичних подій. Аналіз публікацій на цих платформах дозволяє дипломатам отримати новітню та актуальну інформацію про думку суспільства на різні міжнародні події, а також виявити які теми є найбільш актуальними та цікавими для міжнародної спільноти. Інструменти для спостереження за ЗМІ, такі як Meltwater та Cision, надають інформацію про те, як дипломатичні дії та комунікації висвітлюються у новинах, що допомагає виявляти основні теми, які панують у суспільстві. Вони дозволяють державам оперативно реагувати на негативне висвітлення своєї політики та вносити зміни в свої комунікаційні стратегії, що сприяє ефективному управлінню міжнародним іміджем та захисту національних інтересів. Окрім цього, інструменти для спостереження за ЗМІ, такі як Meltwater та Cision, є надзвичайно корисними для відстеження того, як дипломатичні дії та комунікації висвітлюються в традиційних і цифрових медіа. Вони аналізують потік новин, допомагають виявити основні теми, які домінують у міжнародному інформаційному просторі, та дозволяють зрозуміти, як певні події чи політичні ініціативи впливають на імідж країни. Ці інструменти допомагають державам

швидко реагувати на негативне або викривлене висвітлення своєї політики в медіа, що є важливим для запобігання кризам у міжнародних відносинах [39,40].

У боротьбі з дезінформацією цифрові інструменти стають необхідним ресурсом для виявлення фейкових новин і визначення недостовірної інформації, особливо в умовах стрімкого поширення контенту через соціальні медіа та інші цифрові платформи. Одним із ключових напрямків є використання алгоритмів виявлення фейкових новин, що дозволяють автоматизувати процеси перевірки та фільтрації інформації. Сучасні алгоритми, засновані на штучному інтелекті (ШІ), здатні аналізувати великі обсяги текстів і визначати потенційно неправдиві або маніпулятивні матеріали. Наприклад, ці алгоритми можуть шукати ознаки перекручування фактів, порівнювати вміст з авторитетними джерелами, аналізувати стиль написання та навіть визначати, чи є у повідомленнях емоційно заряджені вирази, що характерно для маніпуляцій.

Штучний інтелект для виявлення недостовірної інформації в реальному часі також активно використовується для моніторингу новинних потоків. Інструменти, які поєднують машинне навчання та обробку природної мови (NLP), можуть миттєво перевіряти факти, співставляючи новини з уже перевіреними джерелами, базами даних або фаховими організаціями. Це дозволяє виявляти фейкові новини на етапі їх публікації, що значно скорочує час на виявлення і спростування неправдивої інформації. Техніки ШІ також здатні виявляти тенденції та шаблони поширення фейків, наприклад, через визначення мереж фальшивих акаунтів у соціальних мережах або знаходження зв'язків між сумнівними джерелами.

Одним із прикладів таких інструментів є Google News, який використовує алгоритми для сортування новин з різних джерел, показуючи користувачам найбільш авторитетні та перевірені матеріали. Google News активно співпрацює з фактчекерами, щоб забезпечити достовірність інформації. Крім того, FactCheck.org є платформою, яка спеціалізується на перевірці фактів, аналізуючи новини і політичні заяви, а також надає користувачам доступ до перевірених даних, які спростовують або підтверджують різноманітні твердження, що

можуть поширюватися в ЗМІ чи через соціальні мережі. Ці інструменти допомагають не лише виявляти фейки, але й створювати механізми довіри до перевірених джерел інформації.

Використання таких платформ і аналітичних інструментів дозволяє дипломатам не лише вчасно реагувати на зміни в міжнародній ситуації, а й активно впливати на громадську думку через коригування своїх комунікаційних стратегій. Це дає змогу державам захищати свої національні інтереси, коригувати свою репутацію та підвищувати ефективність зовнішньої політики, відповідаючи на актуальні виклики, такі як інформаційні війни або спроби маніпулювання громадською думкою. Таким чином, моніторинг соціальних медіа та медіаплатформ дозволяє дипломатичним відомствам ефективно реагувати на інформаційні виклики, оперативно реагувати на загрози та забезпечувати правильну, своєчасну комунікацію на міжнародній арені.

Питання конфіденційності та права на приватність є одними з найбільших викликів у використанні цифрових інструментів для моніторингу дипломатичної діяльності та боротьби з дезінформацією. З одного боку, моніторинг інформації в реальному часі дозволяє ефективно виявляти фейки та спростовувати неправдиві новини, але з іншого – збір даних про особисті дії людей в інтернеті може порушувати їхні права на приватність. Наприклад, системи, які відстежують публічні настрої в соцмережах, можуть також збирати особисту інформацію користувачів, не завжди враховуючи їх бажання щодо конфіденційності. Це може привести до того, що приватні дані будуть використані без дозволу або навіть розголошені в небажаному контексті [43].

Ще одним серйозним питанням є недопущення цензури. Технології для боротьби з дезінформацією можуть бути використані не тільки для фільтрації неправдивих новин, а також для обмеження свободи слова. Ідея того, що уряди або інші організації можуть за допомогою цифрових інструментів маніпулювати інформацією, роблячи її доступною тільки для певних груп або спотворюючи факти, може бути використана для цензури непопулярних думок. Наприклад, держави, що мають сильний контроль за медіа, можуть використовувати ці

інструменти, щоб видаляти або пригнічувати негативні відгуки чи опозиційні матеріали, що призводить до обмеження свободи вираження думок.

Ризики маніпулювання інструментами моніторингу – це ще один важливий аспект. Оскільки цифрові інструменти працюють на основі алгоритмів, їх можуть використати для політичних або економічних цілей. Наприклад, алгоритми, що моніторять публічні заяви або новини, можуть бути налаштовані так, щоб виявляти або висвітлювати інформацію, яка вигідна для певної політичної сили чи інтересів, в той час як інші факти будуть ігноруватися. Це може спричинити те, що лише одна точка зору буде широко представлена, а різні інтерпретації подій залишатимуться поза увагою.

Нарешті, залежність від технологій – це ще один важливий фактор. З кожним роком ми все більше покладаємося на автоматизовані системи для аналізу та моніторингу інформації, і це може створювати проблеми, коли ці системи дають помилкові результати або коли виникають технічні збої. Наприклад, інструменти, що автоматично виявляють фейкові новини, можуть помилково класифікувати правдиву інформацію як дезінформацію, що може вплинути на репутацію джерела чи людей, про яких йдеться в цих новинах. Окрім цього, постійна залежність від технологій створює додаткові вразливості: в разі кібератак або технічних неполадок, ці інструменти можуть бути неефективними або навіть маніпулювати інформацією.

Інновації у галузі штучного інтелекту та машинного навчання створюють нові можливості для покращення цифрових інструментів у боротьбі з дезінформацією. Сучасні алгоритми здатні обробляти великі обсяги даних у реальному часі, ефективно виявляючи фейкові новини, маніпулятивні заголовки чи дезінформаційні кампанії. Технології обробки природної мови допомагають аналізувати тональність та контекст текстів, тоді як алгоритми розпізнавання зображень дозволяють ідентифікувати підроблені фото та відео. Використання ШІ також сприяє створенню персоналізованих платформ для моніторингу, які адаптуються до конкретних викликів у сфері дипломатії та інформаційної безпеки.

Одночасно з цим міжнародне співробітництво відіграє ключову роль у боротьбі з дезінформацією, оскільки інформаційні загрози не мають державних кордонів. Спільні ініціативи держав, такі як створення міжнародних стандартів перевірки фактів чи обміну даними про загрози, дозволяють об'єднати зусилля у протидії дезінформації. Такі проєкти, як «Європейська обсерваторія цифрових медіа» (EDMO), вже демонструють ефективність координації між країнами, дослідницькими установами та технологічними компаніями. Подібне співробітництво дозволяє створювати єдині інструменти та платформи, здатні протистояти складним дезінформаційним кампаніям [45].

Отже цифрові інструменти стали незамінними у моніторингу дипломатичної діяльності та боротьбі з дезінформацією, пропонуючи інноваційні підходи та рішення. Незважаючи на технічні, етичні та юридичні виклики, потенціал цих технологій значний. Подальший розвиток інструментів на основі штучного інтелекту та посилення міжнародного співробітництва можуть стати ключовими факторами у забезпеченні інформаційної безпеки та зміцненні довіри в міжнародних відносинах.

2.3. . Цифрова дипломатія в міжнародних відносинах

В сучасному світі інформаційні технології та кіберпростір є ключовою частиною міжнародних відносин, а кібердипломатія (cyber diplomacy) і кібердоговори стали важливими інструментом у взаємодії держав та формуванні норм цифрового середовища. Кібердипломатія – це застосування дипломатичних методів і переговорів у міжнародних відносинах, які стосуються і регулюють питання, пов'язані з кіберпростором. Відкритий інформаційний простір сприяє формуванню та появі кіберзагроз, які являють собою загрози національній безпеці та інтересам держав. Кібердипломатія зазвичай застосовується для подолання труднощів і перешкод, які викликають сучасні інформаційні технології. Також в свою чергу кібердипломатія є важливою при плануванні стратегій національної політики самої кібербезпеки. Вразливість

кіберсередовища є реальною загрозою, що може завдати проблем дуже швидко, адже інформація шириться інтернетом за лічені секунди. Об'єкти інфраструктури, розвідка, комунікації, командування та контроль, торгівля та фінансові операції, та багато іншого залежить від ІТ-систем, що об'єднані в мережі. Важливість забезпечення національної безпеки в цифровому середовищі особливо актуальна після кібератак, які дестабілізують державні та міжнародні структуру та можуть спричинити розлад в міждержавних відносинах та дипломатичному процесі.

Кібердипломатія сприяє міжнародному співробітництву з метою швидкого реагування на глобальні загрози та виклики. Країни співпрацюють над розробкою кіберстандартів, керівних принципів та угод, які підтримують безпечне та захищене онлайн-середовище. У 2024 році особлива увага приділяється штучному інтелекту, адже його застосування докорінно змінює підходи до традиційної дипломатії та дипломатичних процесів загалом. Кібердипломатія допомагає контролювати конфлікти та перетворенню їх на серйозні геополітичні проблеми. Вона відіграє важливу роль у міжнародному регулюванні кіберпростору, включаючи розробку нових кіберзаконів, міжнародних угод і нормативних актів. Такі механізми управління є ключовими для підтримання порядку та зниження ризиків, пов'язаних із діяльністю у кіберсфері та онлайн-середовищі. Однак, незважаючи на це, ідентифікація кібератак залишається однією з найбільших проблем галузі кібербезпеки, оскільки часто буває складно визначити джерело атаки [50].

Кібердипломатія забезпечує рішення проблеми встановлення відповідальності за ворожі діяльності в мережі шляхом розробки механізмів, які дозволяють притягти винних до відповідальності. Це заохочує взаємодії між урядами та приватним сектором для продуктивного протистояння загрозам у цифровому середовищі, оскільки зазначений сектор грає важливу роль у цій сфері. В такий спосіб можливий обмін знаннями, досвідом і практиками, що завжди приводить до вищого рівня безпеки. Віртуальна дипломатія також поліпшує позицію країн, які розвиваються, через навчання, передачу технологій

та обмін практичними навичками. Вона також піднімає питання щодо прав і свобод у цифровому просторі, зокрема управління Інтернетом, децентралізації, свободи слова, етики та конфіденційності. Метою є забезпечення рівноваги між дотриманням індивідуальних прав користувачів та гарантуванням національної безпеки.

Кібердипломатія тісно пов'язана з кібербезпекою, але ці дві функції принципово відрізняються. Кібербезпека запобігає несанкціонованому доступу, комп'ютерному злому і викраденні інформації в комп'ютерних системах, мережах і базах даних. Для захисту даних і обмеження збоїв у кіберпросторі застосовуються різні стратегії і технології кібербезпеки. У той час як кібербезпека більше зосереджена на технічних і операційних аспектах захисту цифрових систем, кібердипломатія займається дипломатичними наслідками управління кіберзагрозами. Ще одне поняття, яке тісно пов'язане з кібердипломатією – це цифрова дипломатія. Цифрова дипломатія, яку часто називають електронною дипломатією або дипломатією 2.0, використовує соціальні мережі урядів і дипломатів, онлайн-платформи та цифрові технології для взаємодії з міжнародною аудиторією, сприяння комунікації та проведення дипломатичної роботи. Цифрова дипломатія – ширше поняття, яке включає технології для досягнення дипломатичних цілей, тоді як кібердипломатія зосереджується на питаннях кіберпростору та безпеки. Третє близьке до кібердипломатії поняття – це кібернорми. Кібернорми - це встановлені цінності та керівні принципи, які спрямовують дії урядів у кіберпросторі. Ці стандарти спрямовані на формування етичної поведінки та припинення негативної діяльності в Інтернеті. Кібердипломатія грає критичну роль у поширенні та дискусії цих кібернормів між урядами [52, 53].

Кіберзагрози не знають меж: хакерські атаки можуть бути спрямовані на будь-яку країну чи організацію незалежно від їхнього географічного розташування. На міжнародному рівні співпраця між країнами дозволяє об'єднувати ресурси, обмінюватися даними та використовувати спільний досвід

для ефективного виявлення, запобігання та реагування на атаки, які мають глобальні наслідки.

Цифрові виклики стосуються всіх країн, і міжнародна взаємодія сприяє обміну найкращими практиками, знаннями та досвідом для зміцнення загальної стійкості до кіберзагроз. Аналіз успіхів та помилок партнерів допомагає вдосконалити заходи безпеки та зменшити потенційні ризики. У глобалізованому цифровому просторі дані не обмежуються кордонами, а Інтернет є спільним ресурсом, який вимагає узгодженого та колективного управління.

Міжнародна співпраця має вирішальне значення для розробки політики, спрямованої на вирішення проблем, пов'язаних з управлінням Інтернетом, таких як системи доменних імен, розподіл інтернет-протоколів і мережевий нейтралітет. Таким чином, для встановлення стандартів захисту даних і конфіденційності транскордонна співпраця може забезпечити відповідальне поводження з особистою інформацією відповідно до міжнародних норм. Кіберінциденти можуть легко перерости в кризи з глобальними наслідками. Комунікація між державами допомагає координувати заходи з управління кризами та реагування на інциденти, тим самим запобігаючи негативним наслідкам та допомагаючи у відновленні даних. Кібердипломатію підтримують такі організації, як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський Союз (ЄС) та Міжнародний союз електрозв'язку (МСЕ). Вони сприяють всесвітнім дебатам, переговорам та ініціативам щодо кібернетичних норм та управління ними. Крім того, інтернет-форуми, такі як Форум з управління Інтернетом (IGF), надають можливість різним суб'єктам, таким як уряди, комерційний сектор, громадянське суспільство та наукові спільноти, обговорювати та визначати політику в кіберпросторі. Засоби масової інформації також впливають на громадську думку та підвищують обізнаність про кіберзагрози. Висвітлення кіберподій, політики та міжнародних кіберпереговорів може впливати на громадську та урядову думку і їх дії [54,55].

Штучний інтелект (ШІ) став ключовим елементом кібердипломатії, впливаючи на різні аспекти – від виявлення загроз до міжнародних переговорів. Здатність ШІ швидко аналізувати величезні масиви даних допомагає виявляти потенційні кіберзагрози, сприяючи дипломатичним зусиллям у сфері кібербезпеки.

Кібердоговори є, по суті, правовими документами, що встановлюють норми та правила поведінки держав у кіберпросторі. Одними з найважливіших кібердоговорів є Тосканська та Будапештська конвенції, які визначають стандарти для віртуального середовища та забезпечують міжнародні механізми реагування на кіберінциденти. Будапештська конвенція, або Конвенція про кіберзлочинність, була підписана в 2001 році Радою Європи в Будапешті, і є першим міжнародним документом, який охоплює питання кіберзлочинності. Вона спрямована на гармонізацію національних законів, які стосуються кіберзлочинності, та встановлює спільні стандарти розслідування злочинів у цифровому середовищі. Шосанська угода була підписана у 2015 році на форумі ООН як документ, що покликаний запобігати агресивним діям у кіберпросторі та забезпечити мирне співіснування країн у цифровому середовищі. Вона містить принципи та правила, спрямовані на те, щоб держави не здійснювали атак на критичну інфраструктуру одна одної в мирний час, не використовували кіберзброю та уникали втручання у внутрішні справи інших країн через кіберпростір. Шосанська угода акцентує на важливості прозорості та довіри між державами у використанні кіберзасобів. Підписання таких договорів має вирішальне значення для безпеки та стабільності у міжнародних відносинах, оскільки вони сприяють врегулюванню спірних питань, запобіганню кіберагресіям і встановленню відповідальності за кіберінциденти. Крім того, ці угоди можуть встановити права та обов'язки держав у цифровому просторі. Одним із ключових глобальних документів є Договір про використання кіберзброї, укладений під егідою ООН у 2013 році, який встановлює правила застосування кіберзброї. Цей договір закликає держави уникати кібератаки, що можуть загрожувати міжнародній стабільності [11, 58, 59].

Договір про прозорість у кіберпросторі, представлений у 2015 році Групою незалежних експертів з кіберсистем ООН, забезпечує прозорість та відкритість держав у питаннях використання та розвитку їхньої кіберзброї. Отже, кібердоговори постійно змінюються, щоб бути готовими до нових викликів та загроз у кіберпросторі. Кібердипломатія є ключовим інструментом світової політики, що сприяє встановленню діалогу між міжнародними гравцями, а також забезпеченню стабільності й безпеки. Із посиленням цифровізації глобального середовища виникає потреба в постійному розвитку та адаптації до нових загроз у сфері кібербезпеки. Подальший розвиток кібердипломатії залежатиме від того, наскільки ефективною буде співпраця держав, їхня готовність спільно вирішувати виклики кіберпростору та формувати прозорі й стабільні міжнародні відносини в цифровому просторі [57].

Кіберінциденти, такі як витік даних, атаки із вимогою викупу чи операції державного кібершпигунства, стали звичними загрозами у сучасному світі. Щоб ефективно боротися з ними, міжнародне управління кризами зосереджується на трьох основних напрямках. По-перше, це співпраця між країнами, яка передбачає обмін інформацією про загрози, розслідування злочинів у кіберпросторі та притягнення винних до відповідальності. По-друге, правове регулювання, яке охоплює розробку законів і правил для боротьби з кіберзлочинами. І, нарешті, інформування людей – це підвищення їхньої обізнаності про ризики в Інтернеті та навчання захищатися від них.

Країни, які впроваджують ефективні стратегії кібердипломатії, здобувають конкурентні переваги, зміцнюючи свій міжнародний імідж і підвищуючи рівень довіри з боку інших держав. З огляду на зростаючу важливість цифрових технологій у всіх аспектах життя, включаючи економіку, політику та суспільство, необхідно продовжувати дослідження та впровадження нових підходів до кібербезпеки. Це дозволить державам не лише реагувати на існуючі загрози, але й активно формувати безпечне та стабільне цифрове середовище для майбутніх поколінь. Кібердипломатія, таким чином, стане не лише інструментом

для захисту національних інтересів, а й платформою для міжнародної співпраці, діалогу та взаєморозуміння у цифровому світі.

Висновки до розділу 2

Цифрові технології займають центральне місце в сучасній дипломатії, трансформуючи її інструменти, методи та цілі. У межах розділу було проаналізовано практичне застосування таких технологій у різних аспектах дипломатичної діяльності: від використання соціальних медіа для формування міжнародного іміджу держав до боротьби з дезінформацією та забезпечення кібербезпеки.

Соціальні медіа стали важливим інструментом у публічній дипломатії, оскільки вони надають можливість державам безпосередньо взаємодіяти з аудиторіями у всіх країнах світу. Приклади США та України демонструють, як країни можуть використовувати ці платформи для зміцнення свого міжнародного іміджу, формування позитивного ставлення до своїх політик та відстоювання своїх інтересів у глобальному інформаційному просторі. Успіх таких ініціатив залежить від чіткої стратегії, інтеграції соціальних медіа в загальну дипломатичну діяльність і здатності до швидкого реагування на інформаційні виклики. При цьому, хоча соціальні медіа відкривають нові можливості, вони також створюють ризики, пов'язані з поширенням дезінформації та спотворенням реальності, що потребує додаткової уваги та ресурсів.

Цифрові інструменти для моніторингу дипломатичної діяльності та боротьби з дезінформацією стають незамінними у сучасних умовах. Впровадження технологій великих даних, алгоритмів аналізу та моніторингу дозволяє ефективно збирати й обробляти інформацію з різноманітних джерел, що сприяє прийняттю більш обґрунтованих рішень у дипломатії. Водночас цифрові платформи для боротьби з дезінформацією допомагають ідентифікувати фейкові новини, аналізувати їх джерела та попереджати їхній вплив на

громадську думку. Інструменти, такі як Google News чи FactCheck.org, разом із технологіями штучного інтелекту, є вагомим підсиленням традиційних методів протидії інформаційним загрозам. Проте використання таких технологій також супроводжується викликами, зокрема пов'язаними з правами на конфіденційність, точністю даних та уникненням маніпуляцій.

Кібердипломатія є ще одним важливим напрямом, що підкреслює значення цифрових технологій у забезпеченні міжнародної безпеки. Зі зростанням кількості кібератак та їх впливу на міжнародні відносини, роль кібербезпеки стала ключовою для збереження стабільності у глобальному середовищі. Національні стратегії, такі як Стратегія кібербезпеки США до 2023 року, вказують на важливість координації міждержавних зусиль у протидії кіберзагрозам та побудови стійкості критичної інфраструктури. Також кібердипломатія створює платформу для переговорів щодо встановлення міжнародних стандартів у кіберпросторі, що сприяє зміцненню довіри між державами.

Отже, цифрові технології стають не лише допоміжними інструментами, а важливою складовою сучасної дипломатії. Вони допомагають державам адаптуватися до нових викликів, зміцнювати свої позиції на міжнародній арені та ефективно протистояти загрозам. Проте їх успішна інтеграція в дипломатичну діяльність вимагає не лише технічної експертизи, але й стратегічного мислення, міждержавної координації та етичного підходу. Усі ці аспекти повинні враховуватись для забезпечення сталого розвитку дипломатичних відносин у цифрову епоху.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ІНТЕГРАЦІЇ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИПЛОМАТІЇ

3.1 Недоліки сучасних механізмів цифрової дипломатії

Кібердипломатія стикається з низкою викликів та бар'єрів, які можуть перешкоджати успішній міжнародній співпраці та розвитку безпечного і стабільного кіберпростору.

Технічні виклики є однією з важливих проблем на шляху до ефективної інтеграції цифрових технологій у дипломатичну практику. Недостатній рівень цифрової інфраструктури в окремих країнах залишається значною проблемою, особливо у тих державах, що розвиваються. Наявність обмеженого доступу до сучасних технологій, слабка телекомунікаційна мережа, відсутність стабільного електропостачання – усе це знижує можливість таких країн брати участь у глобальних цифрових комунікаціях. Це створює значну нерівність у доступі до інформаційного середовища та обмежує здатність держав вести ефективний діалог на міжнародній арені. Цифровий розрив між розвиненими країнами та тими, що тільки намагаються адаптуватися до нових технологій, стає додатковим бар'єром у розбудові глобальної взаємодії. Уряди цих країн часто стикаються з нестачею фінансування для модернізації цифрових інфраструктур, що тільки поглиблює проблему [56,58].

Ще однією значною перешкодою є загальна доступність Інтернету. Попри те, що у розвинених країнах майже кожен має доступ до Інтернету, у багатьох частинах світу значна частина населення все ще позбавлена можливості підключення до глобальної інформаційної мережі. Наприклад, у деяких країнах Африки та Азії лише невеликий відсоток громадян має доступ до стабільного Інтернету. Це обмежує можливість не лише дипломатичних представників, але й громадян отримувати актуальну інформацію, взаємодіяти з міжнародною спільнотою та брати участь у глобальних ініціативах. Відсутність широкосмугового доступу також впливає на здатність країн розвивати цифрові сервіси, що є важливими для економічного зростання та міжнародної співпраці.

Додатковий технічний виклик полягає у вразливості цифрових систем до кібератак. У сучасному світі, де інформація є ключовим ресурсом, кібератаки стали одним із найсерйозніших викликів для міжнародної спільноти. Вони можуть паралізувати критично важливі системи, викрасти конфіденційну інформацію або завдати серйозної шкоди репутації держави. Ця загроза стає ще більш значущою в контексті дипломатії, де важливість захисту даних є вирішальною. Уряди країн часто стають мішенню для хакерських груп, які можуть діяти як незалежно, так і з підтримкою інших держав. Крім того, відсутність належного кіберзахисту може призвести до зриву дипломатичних переговорів або витоку конфіденційної інформації, що здатне суттєво погіршити міжнародні відносини. Наприклад, нещодавні кіберінциденти показали, що навіть найпотужніші країни світу не завжди здатні забезпечити повний захист своїх інформаційних систем [46, 47].

Технічні виклики також ускладнюються через швидкі темпи розвитку технологій. Багато країн просто не встигають адаптуватися до нових технологічних реалій. Системи, що створювалися для одного етапу розвитку цифрового середовища, стають застарілими і не здатними ефективно функціонувати в сучасних умовах. Це потребує додаткових ресурсів і часу для оновлення, що не завжди можливо, особливо для країн із обмеженим бюджетом.

Правові та етичні обмеження є ще однією суттєвою перешкодою для ефективного впровадження цифрових технологій у дипломатії. Відсутність єдиних міжнародних норм і правил, що регулюють використання цифрових платформ і технологій у міждержавних відносинах, створює ситуацію невизначеності. Кожна країна встановлює власні підходи до цифрового регулювання, що часто призводить до розбіжностей і конфліктів у міжнародній співпраці. Наприклад, у питаннях захисту даних різні країни мають власні уявлення про те, як саме має забезпечуватися приватність, що ускладнює координацію спільних ініціатив. Це особливо актуально в умовах зростаючої цифрової торгівлі, обміну інформацією та співпраці між дипломатичними структурами. Без чітких глобальних стандартів, які б регулювали такі аспекти,

як використання штучного інтелекту у дипломатії чи боротьба з кіберзагрозами, дипломатичні зусилля залишаються обмеженими і не завжди ефективними [50].

До цього додаються етичні дилеми, які виникають у процесі інтеграції цифрових технологій. Одним із найбільших викликів є баланс між необхідністю використання технологій для збору даних і захистом приватності. Масовий збір даних для аналізу та прийняття рішень став звичайною практикою, однак він викликає серйозне занепокоєння серед правозахисників та громадськості. В дипломатії це питання набуває особливої гостроти, оскільки дані можуть використовуватися для прогнозування або впливу на міжнародну політику. Наприклад, використання алгоритмів штучного інтелекту для аналізу поведінки іноземних лідерів може бути ефективним інструментом, але при цьому порушувати принципи етичної поведінки. Це ставить під сумнів довіру до цифрових інструментів і може підірвати саму сутність дипломатії, яка традиційно базувалася на принципах взаємоповаги та конфіденційності.

Зловживання цифровими платформами для дезінформації та пропаганди є ще однією проблемою, яка ускладнює впровадження цифрових технологій у дипломатичну практику. Соціальні медіа та інші цифрові ресурси часто використовуються для поширення неправдивої інформації, спрямованої на маніпулювання громадською думкою. Це може включати фальшиві новини, створені для дискредитації певних держав, або пропаганду, спрямовану на дестабілізацію політичних систем. У міжнародній дипломатії такі дії не тільки підривають довіру між країнами, але й створюють додаткові виклики для побудови ефективної комунікації. Крім того, відсутність прозорості у роботі цифрових платформ дозволяє зловживати їх можливостями без належної відповідальності.

Ці правові та етичні обмеження не лише ускладнюють функціонування цифрової дипломатії, але й ставлять під загрозу основні принципи міжнародного співробітництва, що вимагає невідкладних глобальних зусиль для їхнього вирішення. У поєднанні з технічними викликами, описаними раніше, ці

проблеми створюють багатогранний комплекс перешкод, який стримує потенціал цифрових технологій у дипломатії.

Проблеми довіри та сприйняття є одним із найсерйозніших викликів у цифровій дипломатії, оскільки вони впливають на ефективність комунікації та якість міжнародних відносин. Недовіра до цифрових комунікацій виникає через можливі маніпуляції та вразливість цифрових каналів до кіберзагроз. Інформація, передана через електронні платформи, може бути перехоплена, змінена чи навіть викривлена, що створює значні ризики для дипломатичних переговорів та обміну інформацією. Наприклад, компрометація конфіденційних даних або викривлення дипломатичних заяв можуть призвести до серйозних дипломатичних криз і навіть ескалації конфліктів. У результаті уряди часто ставляться з обережністю до використання цифрових технологій, що уповільнює інтеграцію інновацій у дипломатичні процеси [52].

Одним із фундаментальних аспектів дипломатії є особистий контакт, який у цифровому середовищі значною мірою втрачається. Традиційні дипломатичні зустрічі та переговори передбачали безпосереднє спілкування, що дозволяло дипломатам аналізувати мову тіла, тон голосу та інші невербальні сигнали, які є важливими для формування довіри. У цифрових платформах, навіть за умов відеозв'язку, ці аспекти обмежені, що ускладнює налагодження глибоких міжособистісних зв'язків. Крім того, втрата емоційного компонента, який є невід'ємною частиною переговорів, може призводити до менш ефективних результатів і уповільнювати досягнення згоди. Уряди та дипломати змушені адаптуватися до нових умов, але навіть за умов технологічного прогресу особистий контакт залишається незамінним для багатьох аспектів дипломатії.

Важливим фактором, що підсилює проблему довіри до цифрових технологій, є вплив фейкових новин на громадську думку та міжнародний імідж держав. З розвитком соціальних медіа й онлайн-платформ маніпуляції інформацією стали ще більш доступними та ефективними. Фейкові новини, спрямовані на дискредитацію конкретної країни або її політики, можуть поширюватися з величезною швидкістю, створюючи помилкове уявлення про

реальну ситуацію. Це не лише ускладнює роботу дипломатів, які змушені спростовувати неправдиву інформацію, але й підриває довіру до цифрових джерел загалом. Проблема поглиблюється через алгоритмічну природу платформ, які сприяють поширенню сенсаційного контенту, незалежно від його достовірності. У міжнародних відносинах це може призводити до конфліктів, посилення напруженості та навіть погіршення репутації країн на глобальній арені.

У цьому контексті дипломатія стикається з необхідністю не лише адаптуватися до цифрових інструментів, але й боротися з новими викликами, що виникають через їх використання. Серед них – побудова ефективних стратегій протидії фейковим новинам, розробка механізмів для відновлення довіри до цифрових комунікацій і знаходження балансу між традиційними підходами та новими можливостями. Ці питання нерозривно пов'язані з правовими та етичними обмеженнями, які вже були розглянуті, а також із ширшими викликами, що виникають у процесі цифровізації дипломатії [55].

Іншою частиною проблеми є політичні бар'єри. Вони є одними із найскладніших викликів, з якими стикається цифрова дипломатія, адже вони впливають не лише на технічну реалізацію ініціатив, а й на глобальні дипломатичні відносини. Однією з ключових проблем є суперечки між країнами щодо контролю над цифровим середовищем, які пов'язані з концепцією суверенітету у кіберпросторі. Деякі держави наполягають на необхідності встановлення жорсткого національного контролю над цифровою інфраструктурою, тоді як інші, особливо західні демократії, виступають за вільний і відкритий Інтернет. Така поляризація підходів часто ускладнює міжнародну співпрацю в сфері цифрової дипломатії, спричиняючи конфлікти, які виходять за межі технологій і зачіпають більш широкі геополітичні інтереси.

Використання цифрових технологій як інструменту геополітичного тиску є ще одним аспектом політичних бар'єрів, що впливає на міжнародні відносини. Держави дедалі частіше застосовують кіберзасоби для посилення свого впливу на глобальній арені. Це може включати використання цифрових платформ для

поширення пропаганди, втручання у вибори в інших країнах або економічний шантаж через контроль над критичною інфраструктурою, такою як системи обміну даними чи кібербезпека. Наприклад, блокування доступу до певних цифрових ресурсів або створення залежності від власних технологій стає поширеним інструментом геополітичної стратегії. Такі дії підсилюють напруженість між державами, ускладнюючи побудову довірчих відносин і створення єдиних правил гри в цифровій сфері.

Важливим елементом політичних бар'єрів є також відмінності в підходах до регулювання цифрової дипломатії. Уряди різних країн мають суттєво відмінні позиції щодо того, як слід використовувати і регулювати цифрові інструменти. Наприклад, авторитарні режими схильні застосовувати цифрові технології для контролю над населенням та обмеження свободи слова, тоді як демократичні країни зосереджені на забезпеченні відкритості та прозорості в онлайн-просторі. Ця розбіжність створює фундаментальні конфлікти під час переговорів щодо спільних стандартів і норм. Навіть у межах міжнародних організацій, таких як ООН, процес створення універсальних принципів для регулювання цифрової дипломатії ускладнюється через різні політичні інтереси її членів. У результаті такі відмінності часто стають причиною блокування важливих ініціатив або затримок у їх впровадженні [53].

Ці політичні бар'єри безпосередньо впливають на реалізацію цифрової дипломатії, поглиблюючи вже наявні технічні, правові та етичні виклики. Наприклад, розбіжності у регулюванні можуть підсилювати недовіру до цифрових комунікацій, про яку йшлося раніше, або створювати додаткові перешкоди для боротьби з дезінформацією та кіберзагрозами. Таким чином, політичні фактори стають частиною ширшого комплексу проблем, які необхідно вирішувати для забезпечення ефективного функціонування цифрової дипломатії в сучасному світі.

Організаційні та кадрові виклики у сфері цифрової дипломатії безпосередньо пов'язані з адаптацією дипломатичних установ до швидких змін у технологічному середовищі. Однією з ключових проблем є недостатній рівень

цифрових навичок у представників старшого покоління дипломатів, які звикли працювати у традиційній парадигмі. Це створює певний розрив між досвідченими фахівцями, які володіють багаторічним дипломатичним досвідом, і молодими кадрами, які більш обізнані у використанні цифрових інструментів. Подолання цього розриву потребує значних ресурсів, а також часу, необхідного для навчання старших працівників.

Додатково до цього, впровадження нових технологій у дипломатичних установах часто ускладнюється традиційними бюрократичними процесами. Застарілі процедури ухвалення рішень і повільність у зміні усталених робочих методів створюють перепони на шляху до швидкої інтеграції цифрових інновацій. Це може уповільнювати ефективність цифрових комунікацій та реагування на сучасні виклики, такі як поширення дезінформації чи кіберзагрози.

Ще одним важливим аспектом є необхідність постійного навчання та підготовки кадрів. У світі, де технології змінюються з великою швидкістю, фахівці у сфері дипломатії мають не лише встигати за цими змінами, а й розуміти їхній вплив на міжнародні відносини. Це потребує регулярного оновлення знань і навичок, а також формування спеціальних навчальних програм, які враховують як технічну складову, так і стратегічне використання цифрових інструментів. Усе це накладається на раніше згадані політичні бар'єри та правові обмеження, утворюючи комплексну систему викликів, що потребує скоординованого підходу до вирішення [41].

Сучасні технології, хоч і відкрили нові можливості для дипломатичних відносин, водночас стали джерелом численних труднощів. Технічні проблеми, такі як нерівномірний доступ до Інтернету та вразливість цифрових систем, підривають ефективність дипломатії, створюючи бар'єри між країнами. Правові та етичні дилеми, зокрема відсутність універсальних правил для цифрового середовища та зловживання технологіями, посилюють напругу у міжнародних відносинах, тоді як маніпуляції та поширення дезінформації ставлять під сумнів довіру до цифрових комунікацій.

Політичні бар'єри також суттєво ускладнюють процес адаптації цифрових технологій, адже країни часто використовують кіберпростір як поле для геополітичної боротьби. Це посилюється відмінностями у підходах до регулювання та використання цифрових інструментів у різних державах. Крім того, організаційні та кадрові виклики, такі як брак цифрових компетенцій та бюрократичні затримки, сповільнюють впровадження інновацій, які могли б сприяти подоланню існуючих проблем.

Ці виклики вказують на необхідність розробки нових стратегій і механізмів, спрямованих на вдосконалення цифрової дипломатії. Зокрема, важливо створити міжнародні правила, які регулюватимуть використання цифрових платформ, забезпечуючи прозорість і захист прав громадян. Крім того, варто інвестувати в розвиток цифрових навичок серед дипломатів та спрощення бюрократичних процедур, щоб швидше адаптуватися до технологічних змін.

Лише завдяки міжнародній співпраці можна ефективно вирішити ці проблеми. Спільна робота держав над питаннями кібербезпеки, регулювання даних і боротьби з дезінформацією сприятиме більш стабільному та етичному використанню цифрових технологій у дипломатії. У глобальному світі, де кордони стають дедалі умовними, такі зусилля необхідні для збереження довіри та забезпечення стабільності в міжнародних відносинах.

3.2. Роль інноваційних технологій і міжнародного співробітництва в розвитку цифрової дипломатії

Потенціал цифрових технологій забезпечує нове поняття державного впливу в сучасному світі. Держави можуть впливати на перелік подій, демонструвати свою силу та досягати стратегічних цілей, завдяки використанню кіберпростору та кіберможливостям. Через процеси цифровізації потенціал технологій все більше стає важливим у формуванні самих міжнародних відносин, а також він визначає статус держави на міжнародній арені. Держави можуть використовувати свою технологічну перевагу для здобуття стратегічних

цілей у різних сферах, включаючи військову, економічну, політичну та соціальну. Ця влада виходить за межі фізичних кордонів, дозволяючи країнам проектувати своє домінування на глобальному рівні. Держави можуть вести наступальні дії в кіберпросторі, використовуючи кібершпигунство, інформаційні війни чи хакерські атаки, при цьому уникаючи застосування традиційної військової сили. Країни, які мають розвинені кіберздатності, часто використовують цей потенціал і для стримування противників, погрожуючи відповідними заходами у відповідь на ворожі дії.

Кіберсила має значний вплив на економічну конкурентоспроможність держави. Розвинені кіберможливості сприяють інноваціям, залучають іноземних інвесторів і стимулюють економічне зростання. Крім того, країни можуть використовувати свій кіберпотенціал для формування міжнародних наративів, впливу на громадську думку та просування своїх інтересів через кібердипломатію. Держави з розвиненими технологіями здатні краще захищати критично важливу інфраструктуру та цифрові активи, забезпечуючи національну безпеку та стабільність. Крім того, кіберздатності допомагають збирати розвідувальну інформацію, даючи змогу отримувати дані від іноземних урядів, організацій або приватних осіб.

Для зміцнення своїх кіберздатностей країни змушені вкладати значні ресурси в дослідження, освіту, створення інфраструктури та підготовку кваліфікованих фахівців. У майбутньому кіберсила матиме ще більший вплив на міжнародну політику та відносини між державами, адже кіберпростір стає важливим фактором у формуванні сучасної геополітики.

Кібердипломатія має вирішальне значення для подолання складності цифрового середовища в міжнародних відносинах. Вона захищає кібербезпеку та забезпечує стабільність кіберпростору. Важливими компонентами кібербезпеки є міжнародне співробітництво, врегулювання конфліктів та управління кібербезпекою, заходи зі зміцнення довіри, державно-приватне партнерство та захист цифрових прав і свобод. Інтернет об'єднує країни, створюючи спільний цифровий простір, де міжнародна співпраця стає

ключовою для виявлення, попередження та ефективного реагування на кіберзагрози. Оскільки потоки даних вільно перетинають кордони, країни стикаються з необхідністю працювати разом, щоб розв'язувати питання управління Інтернетом і встановлювати спільні стандарти захисту даних та конфіденційності. Це вимагає активної участі не лише національних урядів, а й міжнародних організацій, таких як ООН, і платформ, зокрема Форуму з управління Інтернетом [54,55].

Ключовим елементом кібердипломатії є створення механізмів для обговорення та вирішення конфліктів у цифровій сфері, забезпечення прозорості дій і налагодження довіри між державами. Крім того, міжнародна співпраця сприяє розробці єдиних підходів до регулювання кіберпростору, таких як захист прав користувачів, забезпечення безпеки критичної інфраструктури та боротьба з дезінформацією. Зі стрімким розвитком технологій гнучкість кібердипломатії стає ще важливішою. Вона дозволяє країнам спільно працювати над вирішенням нових викликів, таких як зростаюча кількість кібератак, зловживання персональними даними чи загрози від новітніх технологій, зокрема штучного інтелекту. Успішне співробітництво у цій сфері сприятиме створенню стабільного та безпечного цифрового середовища, яке стане основою для довгострокового економічного, соціального та політичного розвитку у всьому світі.

Недержавні актори відіграють важливу роль у формуванні міжнародних відносин у кіберпросторі. Приватні компанії та корпорації активно долучаються до кібердипломатії, створюючи партнерства з державними установами, обмінюючись інформацією про кіберзагрози та співпрацюючи задля зміцнення кібербезпеки та захисту критично важливої інфраструктури. Наприклад, технологічні гіганти часто стають ключовими гравцями у розробці стандартів кібербезпеки та політик захисту даних.

Окрім цього, академічні установи, правозахисні організації та спільноти експертів з кібербезпеки роблять значний внесок у розвиток кібердипломатії. Вони проводять дослідження, організовують освітні ініціативи та поширюють

знання про безпеку в цифровому просторі. Такі організації часто виступають голосом громадськості, захищаючи цифрові права, конфіденційність та свободи.

Неурядові організації (НУО) та аналітичні центри відіграють свою роль через аналіз, розробку рекомендацій та участь у міжнародних переговорах. Вони співпрацюють із урядами та міжнародними організаціями, пропонуючи рішення для боротьби з кіберзагрозами та формування глобальних кіберполітик. Злагоджена робота недержавних і державних акторів у цьому напрямку сприяє побудові довіри, зміцненню міжнародної безпеки та створенню більш стабільного цифрового середовища.

Існуючі міжнародні кіберзакони та конвенції спрямовані на вирішення проблем кіберпростору, водночас заохочуючи відповідальну поведінку в Інтернеті. До таких важливих документів можна віднести публікації Групи урядових експертів ООН (UN GGE), Будапештську конвенцію про кіберзлочинність, Загальний регламент Європейського Союзу щодо захисту даних (GDPR) та Рамкову програму з кібербезпеки Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ). Ці угоди встановлюють основні принципи, що допомагають країнам ефективно боротися з кіберзлочинністю, захищати особисті дані та впроваджувати кращі практики в сфері кібербезпеки. Наприклад, Загальний регламент про захист персональних даних (GDPR) є найжорсткішим законодавчим актом щодо конфіденційності та безпеки в світі. Хоча він був розроблений і прийнятий Європейським Союзом, він накладає зобов'язання на всі організації у світі, які займаються збором даних про осіб, що перебувають на території ЄС. Регламент набрав чинності 25 травня 2018 року. GDPR встановлює серйозні штрафи для тих, хто порушує його вимоги щодо конфіденційності та безпеки, з розмірами штрафів, що можуть досягати десятків мільйонів євро. Цей акт є важливим правовим документом, що регулює питання кібербезпеки в межах ЄС. [1, 56]

Під час розвитку цифрового середовища стає все важливішим постійно створювати та удосконалювати міжнародні кіберзакони й угоди. Це необхідно для забезпечення безпечного та стабільного кіберпростору на глобальному рівні.

Важливою складовою цього процесу є ефективні національні кіберполітики, такі як розроблені в Сполучених Штатах і Великій Британії, де акцент робиться на тісній співпраці між урядом, приватним сектором і громадянським суспільством.

Особливо важливою ця співпраця є під час кібернетичних надзвичайних ситуацій, коли канали комунікації та угоди про взаємодопомогу дають змогу обмінюватися інформацією та оперативно реагувати на кіберзагрози. Це допомагає не тільки знизити негативні наслідки для державних інтересів, але й сприяє підвищенню колективної стійкості міжнародної спільноти в кіберпросторі. Створення і розвиток таких партнерств допомагає забезпечити стабільність і безпеку в цифровому середовищі, що є важливим для розвитку глобальної економіки та збереження миру в світі.

Один з сучасних напрямків в цифровій дипломатії – це співпраця міжнародних організацій над рішенням глобальних викликів. Так, ООН активно використовує цифрові платформи для популяризації спільних ініціатив, наприклад, у зв'язку з кліматичними змінами або сталим розвитком. Вебінари, соціальні мережі, відкриті лекції, семінари, інтерактивні платформи дозволяють привернути нову аудиторію та стати більш прозорими одночасно.

Очікується, що в майбутньому низка подій значно змінить ситуацію в сфері кібердипломатії, оскільки кібербезпека стане ще більш важливою для міжнародних відносин. Це призведе до більш активного співробітництва між державами, зміни політики і нових підходів до боротьби з кіберзагрозами. Однією з ключових тенденцій є розробка міжнародних стандартів у сфері кібербезпеки, які дозволять створити загальноприйняті норми для поведінки країн у кіберпросторі. Створення таких норм допоможе визначити, які дії є відповідальними та безпечними, що, в свою чергу, покращить прогнозованість взаємодії між державами в онлайн-середовищі [15,21,24].

Іншою важливою зміною стане поглиблення співпраці між державними органами та приватними компаніями. Це партнерство стане ще більш важливим для ефективного реагування на кіберзагрози. Уряди і бізнес працюватимуть разом, обмінюючись інформацією про нові загрози, найкращими практиками та

ресурсами для забезпечення кібербезпеки. Залучення приватного сектора дозволить використати його технологічний досвід і можливості для посилення національної та глобальної кіберзахищеності. Така співпраця дозволить не лише швидше реагувати на нові виклики в кіберпросторі, але й створювати більш ефективні механізми захисту від кіберзлочинності та атак, що стають дедалі більш складними та масштабними.

Міжнародне співробітництво є надзвичайно важливим для розвитку цифрової дипломатії, оскільки в умовах глобалізації та стрімких технологічних змін країни повинні спільно вирішувати проблеми кібербезпеки та забезпечувати стабільність у цифровому просторі. Спільні зусилля на міжнародному рівні дозволяють створювати узгоджені стратегії для реагування на нові кіберзагрози, зокрема зловмисні хакерські атаки, кібертероризм, а також захист даних. Це співробітництво включає в себе не лише уряди, а й міжнародні організації, корпорації, наукові та дослідницькі установи, які об'єднуються для розробки нових стандартів і механізмів, що сприяють безпеці у кіберпросторі [25,27].

Проте для успішної роботи в глобальному масштабі необхідна взаємодія між різними державами і секторами економіки. Наприклад, важливим напрямом є створення міжнародних платформ для обміну інформацією про кіберзагрози та найкращі практики для їхнього подолання. Ці платформи можуть включати в себе як урядові органи, так і приватні компанії, що забезпечують технології для захисту критичної інфраструктури та даних. Така співпраця дозволяє ефективно реагувати на нові виклики, швидко адаптуватися до змін та уникати дублювання зусиль на міжнародному рівні.

Не менш важливим є створення і вдосконалення міжнародних угод та договорів, які регулюють поведінку держав у кіберпросторі. Це включає в себе розробку нових міжнародних стандартів кібербезпеки, встановлення норм для боротьби з кіберзлочинністю та забезпечення конфіденційності персональних даних. Спільна робота над такими документами допомагає забезпечити безпечне і стабільне цифрове середовище, в якому кожна країна може співпрацювати без страху від кіберзагроз з боку інших держав або несанкціонованих акторів.

Окрім цього, важливим є посилення взаємодії між державами через міжнародні організації, такі як ООН, Європейський Союз або Міжнародний союз електрозв'язку. Ці платформи служать майданчиками для обговорення та розробки політик, а також для координації дій під час глобальних кібернадзвичайних ситуацій. В умовах постійного зростання технологічних загроз міжнародне співробітництво у сфері цифрової дипломатії стає не лише необхідним, а й визначальним для підтримання глобальної безпеки та стабільності [31].

Крім того, однією з ключових складових ефективного міжнародного співробітництва у сфері цифрової дипломатії є розвиток освіти та підготовки кадрів. Країни повинні інвестувати в навчання експертів у галузі кібербезпеки та цифрової дипломатії, щоб мати можливість швидко реагувати на нові загрози та розвивати спільні стратегії. Міжнародні програми навчання та обміну досвідом стають важливим інструментом для зміцнення глобальних зв'язків у цій сфері, сприяючи більш глибокому розумінню проблем і потреб інших країн, а також формуванню спільної культури безпеки в кіберпросторі.

Ще однією важливою тенденцією є роль технологічних інновацій у розвитку міжнародного співробітництва. Сучасні технології, такі як штучний інтелект, блокчейн та інтернет речей (IoT), мають великий потенціал у посиленні кібербезпеки та цифрової дипломатії. Наприклад, штучний інтелект може бути використаний для передбачення кіберзагроз і автоматизації реакцій на них, тоді як блокчейн може забезпечити високий рівень безпеки при обміні чутливою інформацією між державами та приватними організаціями. Спільне впровадження цих технологій у міжнародну політику та стратегії дозволяє створювати нові інструменти для протидії кіберзлочинності та зміцнення довіри між країнами [49].

Також важливою складовою міжнародного співробітництва є розбудова гнучкої правової бази для регулювання кіберпростору. З огляду на постійні зміни в технологіях, а також швидке зростання нових загроз, міжнародні правові механізми повинні постійно оновлюватися. Створення динамічних міжнародних

угод і договорів, які зможуть оперативно реагувати на нові виклики, забезпечить не лише стабільність, а й ефективність міжнародної політики в кіберпросторі. Крім того, важливою частиною таких угод є забезпечення справедливості та рівності в доступі до цифрових ресурсів і технологій, що дозволить уникнути можливих конфліктів через цифрові розбіжності між розвиненими і країнами, що розвиваються.

Не менш важливою є і підтримка міжнародного діалогу між урядами, приватними компаніями, громадянським суспільством і технічними експертами для обміну знаннями і вироблення спільних підходів до вирішення проблем кібербезпеки. Співпраця в рамках багатосторонніх форумів, таких як Форум з управління Інтернетом або Кіберпарламент ООН, є важливою платформою для налагодження комунікації, укладання угод та спільного вирішення кіберзагроз на глобальному рівні. Такий діалог дозволяє країнам визначати та узгоджувати свої позиції щодо важливих питань кібербезпеки, а також забезпечувати відповідальність та прозорість у глобальному кіберсередовищі.

Таким чином, розвиток міжнародного співробітництва в галузі цифрової дипломатії та кібербезпеки є ключовим фактором для забезпечення безпеки в цифровому світі. Взаємодія між державами, приватним сектором та громадянським суспільством сприятиме формуванню надійної системи глобальної кібербезпеки, здатної забезпечити стабільність і захист у кіберпросторі для всіх учасників міжнародних відносин.

Міжнародна стандартизація в сфері кібербезпеки і цифрових технологій відіграє надзвичайно важливу роль у створенні глобальної інфраструктури для безпечного та ефективного обміну інформацією. В умовах швидкого розвитку технологій та постійно зростаючих кіберзагроз, стандарти допомагають забезпечити сумісність різних систем і протоколів, а також сприяють досягненню узгоджених підходів до кіберзахисту. Наприклад, розробка міжнародних стандартів для захисту даних дозволяє знизити ризики витоку конфіденційної інформації та уніфікувати методи її обробки, зберігання та

передавання, що особливо важливо в умовах глобалізації та цифрової трансформації бізнесу і державних структур.

Міжнародні організації, такі як Міжнародна організація зі стандартизації (ISO), активно працюють над створенням стандартів, які забезпечують високий рівень безпеки для користувачів і організацій у всьому світі. Стандарти, розроблені цими організаціями, мають на меті не тільки захистити від кіберзагроз, але й забезпечити високу якість послуг, сумісність технологій і доступність для всіх учасників цифрової економіки. Стандарт ISO/IEC 27001 є міжнародним стандартом, що визначає вимоги до системи управління інформаційною безпекою в організаціях. Його основною метою є забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації всередині організації, а також захисту від потенційних загроз безпеці інформації.

Характеристики стандарту ISO 27001:

- Встановлює вимоги до системи управління інформаційною безпекою для організацій.
- Підходить для будь-якої організації, незалежно від її розміру чи сфери діяльності.
- Застосовує комплексний підхід до забезпечення інформаційної безпеки в організації.
- Визначає необхідні процеси, процедури та відповідальність для захисту інформації.
- Вимагає оцінки ризиків і вжиття заходів для їх зменшення та ефективного управління.

Сприяє створенню постійного процесу забезпечення інформаційної безпеки і моніторингу його виконання [57, 59].

Використання ISO 27001 допомагає організації знизити ризики витоку, порушення та несанкціонованого доступу до даних й сприяє формуванню довіри з боку партнерів і клієнтів, підтверджуючи високий рівень безпеки обробки важливої інформації.

Крім того, міжнародна стандартизація допомагає державам і приватному сектору узгоджувати свої зусилля в боротьбі з кіберзлочинністю та кібертероризмом. Спільні стандарти дозволяють країнам створювати ефективніші системи моніторингу кіберзагроз і вживати швидших заходів у разі атаки. Вони також полегшують співпрацю між державами в межах міжнародних угод, дозволяючи стандартизувати правила і процедури реагування на кіберінциденти.

Іншою важливою складовою міжнародної стандартизації є розробка стандартів для розвитку інноваційних технологій, таких як штучний інтелект або блокчейн. У цих випадках стандарти не лише допомагають забезпечити безпеку та ефективність нових технологій, але й сприяють їхній гармонізації на міжнародному рівні, що дозволяє уникати технологічних бар'єрів між різними країнами. Це сприяє створенню глобального цифрового середовища, яке є більш відкритим і доступним для співпраці.

Отже, міжнародна стандартизація – це не тільки важливий інструмент для забезпечення кібербезпеки, але й фундамент для створення глобальної цифрової економіки, в якій кожен учасник може працювати з максимальною ефективністю і безпекою. Вона забезпечує узгодженість і взаємодію між різними країнами, технологіями і секторами, що сприяє розвитку стабільного і безпечного цифрового світу.

3.3. Напрямки застосування штучного інтелекту у цифровій дипломатії

Штучний інтелект (ШІ) відкриває нові шляхи для цифрової дипломатії, пропонуючи інструменти та підходи, які значно підвищують ефективність дипломатичних зусиль. Одним із основних напрямків застосування штучного інтелекту є обробка великих масивів даних у реальному часі. Завдяки цьому дипломатичні установи можуть оперативно реагувати на глобальні події, прогнозувати потенційні кризи та оцінювати ризики. ШІ також сприяє боротьбі

з дезінформацією, оскільки здатний автоматично ідентифікувати фейкові новини, маніпулятивний контент або пропаганду, що є важливим інструментом для захисту національних інтересів і підтримки довіри до державних інституцій.

Крім того, штучний інтелект активно застосовується для автоматизації виконання рутинних завдань, таких як створення аналітичних звітів, створення чернеток дипломатичних документів або моніторинг соціальних медіа. Це дозволяє дипломатам більше зосередитися на стратегічних аспектах своєї роботи. ШІ також відіграє роль у комунікації з міжнародною аудиторією, генеруючи персоналізований контент різними мовами, що значно спрощує взаємодію з громадськістю в умовах глобалізації [18, 19].

Ще одним перспективним напрямком є використання ШІ в переговорному процесі. Наприклад, за допомогою таких інструментів, як ChatGPT, можна моделювати сценарії розвитку подій, аналізувати різні варіанти дій або генерувати можливі стратегії для вирішення конфліктів. Це дає змогу дипломатам краще підготуватися до переговорів та уникнути ескалації ситуацій. Попри всі переваги, важливо розуміти, що ШІ не може замінити людський досвід і інтуїцію. Його слід розглядати як допоміжний інструмент, який доповнює, а не замінює людський фактор у процесах ухвалення рішень.

Також важливим моментом у дипломатичному процесі є використання штучного інтелекту, як інструмент вирішення проблем в умовах сучасних глобальних викликів, таких як міжнародні кризи чи загроза використання ядерної зброї. Нижче наведено приклад використання ChatGPT для вирішення конфлікту, що дозволяє ефективно обирати оптимальні стратегії для досягнення миру (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Застосування ChatGPT на практиці у дипломатичному процесі (відповіді згенеровані штучним інтелектом),

Ситуація	Питання для ChatGPT	Варіанти відповідей
----------	---------------------	---------------------

<p>Загроза використання ядерної зброї</p>	<p>Як дипломатично реагувати на загрозу використання ядерної зброї однією з країн, і які можуть бути варіанти переговорів, щоб уникнути ескалації?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Запропонувати негайне припинення бойових дій через дипломатичні канали та створення міжнародної комісії для перевірки заяв. 2. Пропонувати серію мирних переговорів із залученням нейтральних посередників. 3. Ввести санкції та інші економічні заходи в разі відмови від переговорів.
<p>Економічні санкції як фактор стримування ядерних погроз</p>	<p>Що чинити у випадку, коли економічні санкції не стримують ядерні погрози зі сторони держави-агресора?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення дипломатичного тиску: організувати багатосторонні переговори за участю міжнародних організацій (ООН, НАТО, тощо), де можна обговорити можливі шляхи деескалації і знайти дипломатичні альтернативи. 2. Запропонувати безпекові гарантії: обговорити варіанти надання гарантій безпеки для держави-агресора, щоб знизити її страхи та небажання відмовлятися від ядерної зброї. 3. Погроза подальшими санкціями або обмеженнями: Ввести нові цільові санкції або інші економічні, політичні заходи для посилення тиску. 4. Пропонувати посередництво третіх сторін: Залучити країни, які мають вплив на агресора, для посередництва у переговорах або для вирішення конфлікту мирним шляхом.

Участь міжнародних організацій в розв'язанні ядерних погроз	Що якщо ООН та НАТО безсилі в цьому питанні?	Створення альтернативних альянсів: у разі безсилля ООН та НАТО, країни можуть створювати нові, більш гнучкі альянси для вирішення конкретних проблем, зокрема у галузі безпеки, та залучати нові важелі впливу.
Питання ядерної безпеки у 2025 році	Яка вирогідність того, що росія застосує ядерну зброю у 2025 році?	Зростання напруженості у міжнародних відносинах, особливо між росією та країнами НАТО чи іншими державами, може збільшити ймовірність ескалації конфліктів. Однак ядерне застосування є крайнім кроком, і більшість держав розглядають його як останній засіб через його катастрофічні наслідки.
Питання війни в Україні	Як ти бачиш припинення війни в Україні? Яким шляхом можна досягти миру?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дипломатичні переговори – відновлення переговорів за участю міжнародних партнерів. 2. Міжнародні посередники – ООН, ОБСЄ чи НАТО можуть сприяти мирному процесу. 3. Миротворчі сили – введення миротворців для зупинки боїв. 4. Економічний тиск – санкції проти агресора. 5. Гарантії безпеки – захист суверенітету та територіальної цілісності України. 6. Громадянське суспільство – підтримка мирних ініціатив та відновлення довіри. 7. Міжнародна допомога – відновлення країни через міжнародні програми.

Інструменти штучного інтелекту, як ChatGPT, можуть допомогти в генеруванні варіантів дипломатичних відповідей, що дозволяє більш ефективно

реагувати на конфлікти та кризові ситуації. Але дипломатам та політикам не слід повністю покладатися на штучний інтелект, оскільки людський фактор і досвід залишаються невід'ємною частиною прийняття важливих дипломатичних рішень.

Висновки до розділу 3

Завершення розгляду недоліків сучасних механізмів цифрової дипломатії та ролі інноваційних технологій в її розвитку дозволяє підсумувати важливість виваженого підходу до інтеграції цифрових технологій у дипломатичну практику. По-перше, багато викликів, пов'язані з використанням цифрових платформ для дипломатичних цілей, підкреслюють необхідність подолання технічних, правових і етичних бар'єрів. Недостатня цифрова інфраструктура в деяких країнах, правові та етичні непорозуміння щодо збору та обробки даних, а також ризики маніпуляцій через соціальні мережі створюють значні труднощі для ефективного використання цифрових технологій у міжнародних відносинах. Водночас, розрив між країнами в доступі до цих технологій створює нові виклики, адже нерівномірний розвиток цифрових інструментів може призвести до наростання нерівності у міжнародному спілкуванні.

Проте роль інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту та блокчейну, у розвитку цифрової дипломатії має величезний потенціал. Ці інструменти відкривають нові можливості для підвищення продуктивності та результативності дипломатичних процесів, покращення взаємодії між державами, сприяючи більш швидкому та прозорому обміну інформацією. Інновації можуть допомогти вирішити частину існуючих проблем, наприклад, автоматизувати аналіз даних або забезпечити безпечніше середовище для комунікацій у міжнародній дипломатії.

Однак для того, щоб ці технології приносили реальні результати, необхідне посилене міжнародне співробітництво. Лише за умови спільної роботи держав можна створити єдині правила та стандарти для використання цифрових

інструментів, щоб уникнути потенційних зловживань, зокрема в кіберпросторі. Тільки через активну співпрацю можна буде забезпечити безпеку, стабільність і рівність у використанні цифрових технологій у дипломатії. Міжнародні угоди та ефективні механізми регулювання цифрових відносин мають стати основою для більш ефективного та безпечного застосування інновацій у міжнародній політиці.

Отже, хоча зараз є ціла низка проблем та викликів, що ускладнюють розвиток цифрової дипломатії, новітні технології та міжнародне співробітництво здатні значно покращити ситуацію. Це вимагає своєчасного оновлення політик, розробки глобальних стандартів та налаштування дипломатичних стратегій з урахуванням сучасних технологічних тенденцій.

ВИСНОВКИ

Цифрові технології стали невід'ємною частиною сучасної дипломатії, фундаментально змінюючи способи взаємодії між країнами та міжнародними організаціями. Отже, виконуючи кваліфікаційну роботу магістра було виявлено, що розвиток концепції цифрової дипломатії відображає еволюцію від традиційної дипломатії до цифрової, де теоретичні основи трансформувалися у практичні підходи, а також було проаналізовано який вплив на цифрову дипломатію мають соціальні медіа.

1. З'ясовано перш за все, що термін «цифрова дипломатія» є відносно новим і охоплює широке поняття, яке включає використання цифрових технологій у дипломатичному процесі, таких як міждержавна комунікація, реагування на кризи та вирішення глобальних питань. Це поняття можна розглядати як трансформацію традиційної дипломатії, яка підлаштовується до нових можливостей та викликів сучасного світу. Основними принципами цифрової дипломатії є відкритість для загального доступу, що будує довіру у цифровому просторі; взаємодія із громадськістю та міжнародними організаціями; швидкість та доступність, що дозволяє реагувати на глобальні питання оперативно. Загалом, цифрова дипломатія об'єднує традиційні підходи та новітні технології, такі як ШІ та аналітика даних, щоб зробити дипломатичну діяльність більш ефективною та гнучкою до сучасних реалій. Її еволюція демонструє, як впровадження новітніх технологій змінює підходи до міждержавної комунікації, роблячи її більш ефективною та динамічною. Використання цифрових інструментів дозволяє державам швидко реагувати на міжнародні виклики, підтримувати зв'язок із партнерами та громадськістю, а також активно вирішувати глобальні проблеми. В той же час цифрова дипломатія розширює можливості для зміцнення міжнародних відносин через доступність інформації та нові засоби взаємодії. Цей підхід створює умови для більш гнучкого та результативного управління міжнародними процесами, підкреслюючи важливість змін у сучасній дипломатії.

2. Визначено роль соціальних медіа як інструменту публічної дипломатії та їхнє використання державами для просування національних інтересів. Було виявлено, що соціальні медіа стали дуже важливими інструментами у публічній дипломатії (яка в свою чергу є частиною стратегії цифрової дипломатії). Соціальні медіа змінили підхід до міждержавної комунікації, держави та дипломати отримали можливість спілкуватись з громадськістю у швидкий та відкритий спосіб у цифровому середовищі. Реагування на події та просування міжнародного іміджу на політичній арені стало в рази легше та швидше. Завдяки використанню соціальних медіа уряди держави можуть просувати національні інтереси, поширювати культуру, економічні ініціативи та формувати свої позиції щодо глобальних питань.

Такі платформи, як Twitter, Facebook чи Instagram, надають можливості для відкритого діалогу, що не лише підвищує рівень довіри, а й дозволяє формувати позитивний імідж держави. Водночас соціальні медіа сприяють залученню громадян до дипломатичних процесів, роблячи їх більш доступними та зрозумілими. Однак важливо зазначити, що цей інструмент потребує обережного використання, адже неправильне подання інформації чи некоректна комунікація можуть призвести до втрати репутації. У цілому, роль соціальних медіа в публічній дипломатії є важливою, оскільки вони відкривають нові можливості для впливу на міжнародну аудиторію та встановлення міждержавних зв'язків.

3. Виявлено вплив штучного інтелекту на трансформацію дипломатичних практик та на прийняття рішень в міжнародних відносинах. Штучний інтелект відіграє все більш важливу роль у трансформації дипломатичних практик і процесів прийняття рішень у міжнародних відносинах. Він значно підвищує швидкість і ефективність аналізу великих обсягів даних, що дає змогу дипломатам краще орієнтуватися у швидко змінюваній міжнародній ситуації. Використання ChatGPT для аналізу складних міжнародних проблем, таких як загроза ядерного конфлікту, економічні санкції, роль міжнародних організацій, а також для пошуку шляхів досягнення миру, дозволяє швидко генерувати варіанти рішення. Інструменти, засновані на штучному інтелекті, можуть значно

прискорити процес прийняття рішень та полегшити переговорний процес, пропонуючи різноманітні стратегії для дипломатів та політиків. Однак важливо пам'ятати, що хоча штучний інтелект є потужним інструментом, він не замінює людський фактор. Політики та дипломати повинні уважно ставитися до результатів, запропонованих штучним інтелектом, та враховувати усі можливі наслідки для міжнародної безпеки та стабільності.

4. Розглянуто практичні кейси цифрових технологій у дипломатії значно змінило способи управління міжнародними кризами та забезпечення інформаційної безпеки. Завдяки технологіям стало можливим швидко реагувати на глобальні виклики, оперативно передавати важливу інформацію та зменшувати ризики, пов'язані з поширенням дезінформації. Важливими інструментами для управління кризами стали соціальні медіа, що дозволяють державам комунікувати з міжнародною спільнотою, висловлювати свою позицію та формувати суспільну думку. Крім того, цифрові технології, зокрема інструменти для моніторингу, аналізу даних та боротьби з кіберзагрозами, стали важливими елементами у забезпеченні інформаційної безпеки, що дозволяє державам захищати свою інформаційну інфраструктуру. Незважаючи на переваги, які дають цифрові технології, існують певні виклики, пов'язані з етичними аспектами їх використання.

5. Охарактеризовано основні перспективи інтеграції новітніх цифрових технологій у сучасну дипломатичну практику, а саме що технології сприяють швидшому обміну інформацією, покращенню комунікації між державами та ефективнішому вирішенню міжнародних проблем. Вони дозволяють дипломатам бути більш доступними і оперативно реагувати на глобальні кризи. Однак, з іншого боку, виникають нові ризики, такі як загроза кіберзагроз, порушення конфіденційності та необхідність розробки нових правових норм для регулювання цифрової діяльності. Подальша інтеграція цифрових технологій, включно з розвитком штучного інтелекту, розширює можливості для країн впливати на світовий порядок, підвищуючи рівень прозорості, ефективності та відкритості міжнародної співпраці у цифровому просторі. Важливим викликом є

також збереження етичних стандартів та боротьба з дезінформацією в умовах, коли інформація може поширюватися швидше за будь-які заходи безпеки. Однак ці проблеми можна вирішити, якщо країни будуть активно співпрацювати і розвивати відповідні технології та нормативну базу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальний регламент про захист даних (GDPR): Офіційний переклад українською мовою. URL: kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/es-2016679.pdf. (Дата звернення: 25.11.2024)
2. Літра Л., Кононенко Ю. Твіттер–дипломатія. Як новітні технології можуть посилити міжнародні позиції України. URL: <https://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Tviter-dyplomatiya.-YAk-novitni-tehnologiyi-mozhut-posylyty-mizhnarodni-pozitsiyi-Ukrayiny.pdf> (Дата звернення: 10.10.2024)
3. Литвиненко В. Міжнародна інформаційна діяльність України: формування позитивного іміджу. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2021.№3. С. 82-89. (Дата звернення: 11.10.2024)
4. Малишевська І. В. Імідж України у світовому інформаційному просторі. *Вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Серія "Філологічні науки". 2018 (Дата звернення: 8.11.2024)
5. Опанасюк О. І. Особливості сучасної публічної дипломатії / О. І. Опанасюк. *Гілея: науковий вісник*. 2017. (Дата звернення: 8.11.2024)
6. Abdurahmanli, E. (2021). Definition of Diplomacy and Types of Diplomacy used Between States. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 581-603. (Last accessed: 11.10.2024)
7. Adesina, O. S. (2017). Foreign policy in an era of digital diplomacy. *POLITICS & INTERNATIONAL RELATIONS*. (Last accessed: 11.10.2024)
8. Allen, Greg/Chan, Taniel (2017): *Artificial Intelligence and National Security*, Cambridge, MA: Belfer Center for Science and International Affairs.
9. Alexandro, A. (2015). Twiplomacy 2015 Report: Twitter is the Channel of Choice for Digital Diplomacy. URL: <http://digitaldiplomacy.ro/twiplomacy-2015-report-twitter-isthe-channel-of-choice-for-digital-diplomacy/?lang=en> (Last accessed: 10.10.2024)

10. AWTI (2017): STI Diplomacy: Advancing the Internationalization of Science, Technology and Innovation, *The Hague: Advisory Council for Science, Technology and Innovation*. (Last accessed: 10.10.2024)
11. Adesina O. S. Foreign policy in an era of digital diplomacy // *Politics & International Relations*. – 2017. (Last accessed:10.10.2024)
12. Andreas, S. (2013). Twitter for Diplomats. DiploFoundation and Istituto Diplomatico. (Last accessed: 10.10.2024)
13. Birka, Ieva/Klavins, Didzis (2020): "Diaspora diplomacy: Nordic and Baltic perspective." In: *Diaspora Studies* 13/2, PP. 115-132. (Last accessed:11.11.2024)
14. Bjola C., Holmes M. *Digital Diplomacy: Theory and Practice* / C. Bjola, M. Holmes. – Routledge, 2015. (Last accessed: 2.12.2024)
15. Bjola, C. (2022). Artificial Intelligence and Diplomatic Crisis Management: Addressing the 'Fog of War'. *Oxford: Working Paper No 6*. Oxford Digital Diplomacy Research. (Last accessed: 2.12.2024)
16. Boyd, A., Gatewood, J., Thorson, S., and Dye, T. D. (2019). Data diplomacy. *Sci. Dipl.* 8. (Last accessed: 1.12.2024)
17. Cui, Yadong (2020): Artificial Intelligence and Judicial Modernization, Singapore: *Springer Nature Singapore*. (Last accessed: 1.12.2024)
18. Cummings, M. L. (2017): Artificial Intelligence and the Future of Warfare, London: *The Royal Institute of International Affairs*. (Last accessed: 1.12.2024)
19. Cummings, M. L./Roff, Heather M./Cukier, Kenneth/Parakilas, Jacob/Bryce, Hannah (2018): Artificial Intelligence and International Affairs: Disruption Anticipated, *Chatham House Report, London: The Royal Institute of International Affairs*. (Last accessed:20.11.2024)
20. DiploFoundation (2019): Mapping the Challenges and Opportunities of Artificial Intelligence for the Conduct of Diplomacy, Geneva: DiploFoundation. (Last accessed: 17.10.2024)

21. Drezner, Daniel W. (2019): "Technological change and international relations." *In: International Relations* 33/2, pp. 286-303. (Last accessed: 17.10.2024)
22. Digdipblog. On virtual embassies in the age of digital diplomacy. URL: <https://digdipblog.com/2014/06/25/on-virtual-embassies-in-the-age-of-digital-diplomacy/> (Last accessed: 8.10.2024)
23. Hocking, Brian (2016): "Diplomacy and Foreign Policy." In: Costas M. Constantinou/Pauline Kerr/Paul Sharp (eds.), *The SAGE Handbook of Diplomacy*, London: SAGE, Pp. 67-78. (Last accessed: 8.10.2024)
24. Kaur, J. Ramkumar, K. The recent trends in cyber security: A review. *Journal of King Saud University - Computer and Information Sciences*, 2021. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jksuci.2021.01.018> (Last accessed: 20.11.2024)
25. Kolodziej, E. A. (2005). *Security and International Relations*. Cambridge University Press. (Last accessed: 20.09.2024)
26. Leijten, Jos (2017): "Exploring the future of innovation diplomacy." In: *European Journal of Futures Research* 5/20, Pp. 1-13. (Last accessed: 20.11.2024)
27. Leijten, Jos (2019): "Innovation policy and international relations: directions for EU diplomacy." *In: European Journal of Futures Research* 7/4, pp. 1-21. (Last accessed: 15.10.2024)
28. Lucci, Stephen/Kopec, Danny (2015): *Artificial Intelligence in the 21st Century: A Living Introduction*, Dulles: Mercury Learning and Information. (Last accessed: 17.11.2024)
29. Masood Alavi, D., Wählisch, M., Irwin, C., and Konya, A. (2022). Using artificial intelligence for peacebuilding. *J. Peacebuilding Dev.* 17, 239–243. doi: 10.1177/15423166221102757 (Last accessed: 17.11.2024)
30. Mazarr, Michael J./Blake, Jonathan S./Casey, Abigail/McDonald, Tim/Pezard, Stephanie/Spirtas, Michael (eds.) (2018): *Understanding the Emerging Era of International Competition: Theoretical and Historical Perspectives*, Santa Monica: RAND Corporation. (Last accessed: 16.11.2024)
31. Melchor, Lorenzo (2020): "What Is a Science Diplomat?" In: *The Hague Journal of Diplomacy* 15, PP. 409-423. (Last accessed: 16.11.2024)

32. Manor, I. (2018). The Digitalization of Diplomacy: Toward Clarification of a Fractured Terminology. *Oxford Digital Diplomacy Research Group*. (Last accessed: 16.11.2024)
33. McGlinchey, S. (2017). International Relations. E-International Relations. (Last accessed: 16.11.2024)
34. Nishant, R., Kennedy, M., and Corbett, J. (2020). Artificial intelligence for sustainability: Challenges, opportunities, and a research agenda. *Int. J. Inf. Manag.* 53, 102104. doi: 10.1016/j.ijinfomgt.2020.102104 (Last accessed: 23.09.2024)
35. OECD. (2020). Global Partnership on Artificial Intelligence. URL: <https://gpai.ai/> (Last accessed: 27.10.2024)
36. Rashica, V. (2018). The Benefits and Risks of Digital Diplomacy. *SEEU Review*, 13(1), 75-89. (Last accessed: 20.09.2024)
37. Roberts, W. R. (2006). The Evolution of Diplomacy. *Mediterranean Quarterly*, 55-64. (Last accessed: 15.10.2024)
38. Ross, A. (2012). Digital Diplomacy and US Foreign Policy. In P. Sharp & G. Wiseman (Eds.), *American Diplomacy* (pp. 217-221). (Last accessed: 15.10.2024)
39. Scott, Ben/Heumann, Stefan/Lorenz, Philippe (2018): *Artificial Intelligence and Foreign Policy*, Berlin: Stiftung Neue Verantwortung. (Last accessed: 23.09.2024)
40. Sending, Ole Jacob/Pouliot, Vincent/Neumann, Iver B. (eds.) (2015): *Diplomacy and the Making of World Politics*, Cambridge: Cambridge University Press. (Last accessed: 23.09.2024)
41. Shapiro, Daniel B./Rakov, Daniel: "Will Zoomplomacy Last?", May 18, 2020 URL: <https://foreignpolicy.com/2020/05/18/will-zoomplomacy-last/>. (Last accessed: 20.11.2024)
42. Soler, Marga Gual/Oni, Tolullah: "Here's how 'science diplomacy' can help us contain COVID-19", May 5, 2020 URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/05/here-s-how-science-diplomacy-can-help-us-contain-covid-19/>. (Last accessed: 14.11.2024)

43. Stanzel, Volker V. (ed.) (2018): *New Realities in Foreign Affairs: Diplomacy in the 21st Century*, Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik German Institute for International and Security Affairs. (Last accessed: 20.09.2024)
44. Stanzel, V., and Voelsen, D. (2022). *Diplomacy and Artificial Intelligence: Reflections on Practical Assistance for Diplomatic Negotiations*, Vol. 1/2022 of SWP Research Paper. (Last accessed: 20.09.2024)
45. Stevenson, D. (2014). *The Diplomats. The Cambridge History of the First World War: Volume II*, 68. (Last accessed: 15.10.2024)
46. Tsesis, A. (2017). *Social Media Accountability for Terrorist Propaganda*. Alexander Tsesis, 605-631. (Last accessed: 15.10.2024)
47. Rashica, V. (2018). *The Benefits and Risks of Digital Diplomacy*. SEEU Review (Last accessed: 15.10.2024)
48. Rovers, M. *ISO/IEC 20000:2011 - A Pocket Guide*. 2013 Van Haren.
49. Shabbir, J., and Anwer, T. (2015). 'Artificial Intelligence and its Role in Near Future.' *Journal of Latex Class Files*, 14(8): 1-11 (Last accessed: 27.11.2024)
50. Shackelford, S. J. *Cyber War and Peace: Toward Cyber Peace*. Cambridge University Press. 2020. (Last accessed: 14.11.2024)
51. Stanton, C. (2019). 'How Should Countries Tackle Deepfakes?' Carnegie Endowment for International Peace [online]. URL: <https://carnegieendowment.org/2019/01/28/how-should-countries-tackle-deepfakes-pub-78221>. (Last accessed: 14.11.2024)
52. Susanto, H. Almunawar, M. N. *Information Security Management Systems: A Novel Framework and Software as a Tool for Compliance with Information Security Standard*. CRC Press, 2018.
53. Syafrizal, M. Selamat, S. R. Zakaria, N. A. *Analysis of Cybersecurity Standard and Framework Components*. *International Journal of Communication Networks and Information Security (IJCNIS)*, 2020, 417–432.
54. Vasileiou, I. Furnell, S. *Cybersecurity Education for Awareness and Compliance*. IGI Global, 2019.

55. Vaidya, R. Cyber Security Breaches Survey 2019-GOV. UK; Department for Digital, Culture, Media and Sport: London, UK, 2019.
56. Verrekia, B. (2017). Digital Diplomacy and Its Effect on International Relations. SIT Graduate Institute.
57. Zanzig, J. Global Perspectives on Information Security Regulations: Compliance, Controls, and Assurance: Compliance, Controls, and Assurance. IGI Global, 2022.
58. Wisskerchen, G., Biacabe, BT., Bormann, U., Muntz, A., Niehaus, G., Soler, G.J., and Von Brauhitsh, B. (2017). Artificial Intelligence and Their Impact on the Workplace. International Bar Association (IBA) Global Employment Institute
59. Vinton G. Cerf. On Digital Diplomacy. ACM Computing Surveys, 2020, Vol. 52, No. 1, pp. 1–38. URL: <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3418557> (Last accessed: 1.12.2024)